

Tillsyn av regeltillämpningen på Försvvarshögskolan

Rapport 2018:8
Tillsyn av regeltillämpningen på Försvarshögskolan

Utgiven av Universitetskanslersämbetet 2018
Författare: Jonas Nylinder, Sofia Tiberg

Universitetskanslersämbetet • Löjtnantsgatan 21 • Box 7703, 103 95 Stockholm
tfn 08-563 085 00 • fax 08-563 085 50 • e-post registrator@uka.se • www.uka.se

Innehåll

Sammanfattning.....	4
Inledning.....	8
Tillgodoräknande.....	9
Bakgrund.....	9
Underlaget från lärosätet.....	9
Försvarshögskolans svar.....	10
Universitetskanslersämbetets bedömning.....	11
Studentinflytande.....	13
Bakgrund.....	13
Underlaget från lärosätet.....	14
Försvarshögskolans svar.....	15
Universitetskanslersämbetets bedömning.....	17
Kurs- och utbildningsplaner.....	20
Bakgrund.....	20
Underlaget från lärosätet.....	21
Försvarshögskolans svar.....	21
Universitetskanslersämbetets bedömning.....	22
Kursvärderingar.....	26
Bakgrund.....	26
Underlaget från lärosätet.....	26
Försvarshögskolans svar.....	27
Universitetskanslersämbetets bedömning.....	31
Anställning av personal.....	35
Bakgrund.....	35
Underlaget från lärosätet.....	35
Försvarshögskolans svar.....	37
Universitetskanslersämbetets bedömning.....	38
Överklagande och klagomål.....	43
Bakgrund.....	43
Underlaget från lärosätet.....	44
Försvarshögskolans svar.....	44
Universitetskanslersämbetets bedömning.....	46

Sammanfattning

Universitetskanslersämbetet (UKÄ) utövar tillsyn över universitet och högskolor och ansvarar för kvalitetssäkring av högre utbildning och forskning. Inom ramen för tillsynsuppgiften granskar UKÄ de rättsliga frågor som berörs i Standarder och riktlinjer för kvalitetssäkring inom det europeiska området för högre utbildning (ESG). I studien ingår Försvarshögskolan tillsammans med Gymnastik- och idrottshögskolan och Karolinska institutet. Denna form av lärosätets tillsyn koordineras med de lärosätetsgranskningar som genomförs inom ramen för UKÄ:s kvalitetssäkringsuppgift. De områden som har granskats utifrån bland annat reglerna i högskoleförfattningarna är tillgodoräknande, studentinflytande, kurs- och utbildningsplaner, kursvärderingar, anställning av personal samt överklagande och klagomål.

Tillgodoräknande

UKÄ har granskat hur högskolan säkerställer att handläggningen av tillgodoräknandeärenden sker på ett rättssäkert och likvärdigt sätt. Högskolan har gett in sin tillgodoräknandeordning som innehåller riktlinjer till stöd för högskolans personal som handlägger och beslutar i ärenden om tillgodoräknanden. UKÄ konstaterar att tillgodoräknandeordningen framstår som ändamålsenlig men att den i vissa hänseenden avviker från vad som gäller. De ärenden om tillgodoräknande som UKÄ har granskat visar även att högskolan uppfyller gällande krav på handläggningstid och motivering av beslut. Högskolan har i enlighet med gällande regler även bifogat överklagandehänvisningar när ett beslut om tillgodoräknande gått den sökande emot, förutom i ett av de granskade ärendena.

Studentinflytande

Studenterna har rätt att vara representerade när beslut fattas eller beredning sker som har betydelse för utbildningen eller studenternas situation. UKÄ bedömer att högskolan har förutsättningar att säkerställa studentinflytande genom medverkan i beredande eller beslutande organ. I fråga om studentinflytande när en enda person bereder eller fattar beslut har högskolan visserligen rutiner för att säkerställa studentinflytande. Högskolan har dock uppgett att rutinerna inte är tillräckligt förankrade inom högskolan och att den avser att förbättra informationen och processen för att säkerställa studentinflytandet i dessa fall. I två av de ärenden som ämbetet granskat avseende beslut som fattats av en person, saknas också dokumentation till stöd för att samråd skett med studenterna.

När det gäller övriga granskade ärenden har UKÄ inte tidigare haft anledning att ta ställning till den närmare omfattningen av studenternas

rätt att vara representerade när beslut fattas eller beredning sker som har betydelse för utbildningen eller studenternas situation enligt 2 kap. 7 § HL och 2 kap. 14 § andra stycket HF. Ämbetet anser att denna bedömning bör göras utifrån ett bredare underlag och avser därför att utreda frågan vidare i annat sammanhang för att ge fler lärosäten samt studentorganisationer möjlighet att lämna synpunkter. UKÄ uttalar sig därför inte vidare om de aktuella besluten.

Kurs- och utbildningsplaner

Kurs- och utbildningsplaner hör till de främsta styrdokument som lärosätena har. Planerna är viktiga i såväl pedagogiskt som rättsligt hänseende. Mot denna bakgrund har ett antal kurs- och utbildningsplaner granskats. Samtliga planer innehåller de uppgifter som krävs enligt högskoleförordningen.

Sveriges universitets- och högskoleförbund, SUHF, har rekommenderat sina medlemmar att inte ställa lägre krav på innehållet i planerna än vad som gällde före avregleringen 2011. Högskolans anvisningar följer SUHF:s rekommendationer bland annat om att det i kurs- och utbildningsplanen ska anges när planen börjar gälla och de övergångsbestämmelser som behövs.

UKÄ har vid sin granskning utgått från att kursplaner för fristående kurser och utbildningsplaner för program bör vara fastställda och tillgängliga för studenten senast den dag som den fristående kursen eller programmet öppnar för anmälan. Vad gäller kurser som ingår i program kan behov dock finnas av att revidera kursplanen för de kurser som ingår i programmet, t.ex. avseende kursinnehåll och kurslitteratur. UKÄ anser mot denna bakgrund att det som huvudregel bör vara möjligt att fastställa en revidering av detta slag senast åtta veckor innan kursstart. Vissa andra revideringar kan dock behöva fastställas och göras tillgänglig för studenterna tidigare än åtta veckor innan kursstart.

UKÄ konstaterar att tre av de fem granskade utbildningsplanerna har reviderats i samband med att programmen startade och att de därmed inte kan anses ha fastställts i god tid. I övrigt har de granskade kurs- och utbildningsplanerna fastställts i god tid innan utbildningen startat. Samtliga granskade kurs- och utbildningsplaner uppfyller även de krav på innehåll som granskningen avsett.

Kursvärderingar

Högskolan ska anordna kursvärderingar och sammanställa dem. Högskolan ska även informera om resultaten och eventuella beslut om åtgärder som föranleds av kursvärderingarna. Resultaten ska också vara tillgängliga för studenterna.

UKÄ finner att högskolan har riktlinjer som i stora delar framstår som ändamålsenliga men att dessa behöver förtydligas i vissa avseenden

för att säkerställa att reglerna om kursvärderingar följs. Detta gäller bl.a. på vilket sätt studenterna ska informeras om resultaten av och eventuella beslut om åtgärder som kursvärderingarna föranleder samt hur resultaten ska hållas tillgängliga för studenterna. De kurser som ämbetet granskat visar också att högskolan brustit i att göra resultaten av kursvärderingarna tillgängliga för studenterna och i att informera dessa om resultaten och eventuella beslut om åtgärder som föranletts av kursvärderingarna.

Anställning av personal

I ESG anges att rättvisa och transparenta processer ska finnas vid rekrytering av personal. UKÄ har granskat om anställningsärenden har utannonserats och om man anslagit besluten. Dessutom har UKÄ granskat om kvinnor och män är jämställt representerade bland dem som berett ärendena och bland sakkunniga.

UKÄ har granskat högskolans anställningsordning och konstaterar att denna har beslutats av styrelsen och finns tillgänglig på högskolans webbplats. I anställningsordningen anges att högskolan ska informera om lediga anställningar. Däremot saknas uppgifter om jämställd representation i förslagsgruppen. Även informationen om jämställd representation bland de sakkunniga är bristfällig i det att det endast anges att män och kvinnor ska vara representerade bland de sakkunniga men inte att denna representation även ska vara jämställd. Av de anställningsärenden UKÄ granskat har ett ärende inte hanterats i enlighet med bestämmelserna om att myndigheten ska informera om sina anställningsbeslut. I det ärende avseende befordran till professor som UKÄ granskat framstår det även som oklart om högskolan vidtagit nödvändiga åtgärder för att uppfylla kravet på jämställd representation bland de sakkunniga.

Överklagande och klagomål

För att den klagande ska kunna ta tillvara rätten att få saken prövad i högre instans är det viktigt att lärosätena hanterar överklaganden rätt och lämnar korrekt information. Även beträffande beslut som inte får överklagas är det viktigt att lärosätena hanterar eventuella klagomål på ett korrekt sätt. I ESG:s riktlinjer anges bland annat att det ska finnas lämpliga rutiner för att hantera klagomål från studenterna.

Högskolan har dokument som anger hur överklaganden och klagomål från studenter ska hanteras. UKÄ noterar att dokumentet som avser hanteringen av överklaganden dock är ofullständigt när det gäller att ange vilka beslut som kan överklagas. I övrigt har ämbetet inga synpunkter på dokumenten och inte heller på de exempel på överklagandehänvisningar som högskolan gett in.

För den sökande är det viktigt att få sitt överklagande prövat av överinstansen så fort som möjligt. UKÄ har därför granskat högskolans

överklagandehänvisningar och handläggningstider för överlämnande av ärenden till Överklagandenämnden för högskolan, ÖNH. De ärenden som UKÄ har granskat får anses uppfylla kraven på handläggningstid men noterar att formuleringen av överklagandehänvisningen i ett av ärendena inte varit korrekt.

Åtgärder

UKÄ har i rapporten markerat de uttalanden som bör föranleda åtgärder av högskolan (understruken text).

Inledning

Universitetskanslersämbetet (UKÄ) har till uppgift att utöva tillsyn över universitet och högskolor. Det innebär att ämbetet granskar lärosätenas rättstillämpning. UKÄ ansvarar även för kvalitetssäkring av högskoleutbildning bland annat genom granskning av lärosätenas kvalitetssäkringsarbete. Det nationella kvalitetssäkringssystemet bygger bland annat på Standarder och riktlinjer för kvalitetssäkring inom det europeiska området för högre utbildning (ESG). Av dessa standarder och riktlinjer framgår att den externa kvalitetsgranskningen ska beakta kraven i det juridiska ramverk där lärosätena verkar.

I ESG finns ett antal områden som berör frågor som regleras i de svenska högskoleförfattningarna och den svenska förvaltningslagen. För att lärosätena ska kunna bedriva sin verksamhet med hög kvalitet är det grundläggande att de följer tillämpliga regler. UKÄ granskar därför de rättsliga frågor som berörs i ESG inom ramen för tillsynsverksamheten. Denna form av tillsyn benämns lärosätetillsyn. Lärosätetillsynen koordineras med de lärosätesgranskningar som genomförs inom ramen för UKÄ:s kvalitetssäkringsuppgift.

I denna rapport redovisas UKÄ:s granskning av Försvarshögskolan. De områden som granskats är tillgodoräknande, studentinflytande, kurs- och utbildningsplaner, kursvärderingar, anställning av personal samt överklagande och klagomål. Att bestämmelserna i högskoleförordning (1993:100) i dessa delar är tillämpliga även på Försvarshögskolan följer av förordning (2007:1164) för Försvarshögskolan.

UKÄ skickade i början av mars 2018 en remiss till lärosätet. Underlaget från högskolan kom in den 13 april 2018. UKÄ erbjöd också studentkåren att lämna ett skriftligt underlag om lärosätets tillämpning av de aktuella reglerna. Studentkåren har inte lämnat några synpunkter.

UKÄ har remitterat ett utkast av rapporten till Försvarshögskolan för att ge högskolan möjlighet att korrigera faktafel och rätta till eventuella missförstånd.

UKÄ:s rapporter från lärosätetillsynen publiceras på ämbetets webbplats, www.uka.se.

Tillgodoräknande

Bakgrund

Om en student vid en högskola i Sverige har gått igenom viss högskoleutbildning med godkänt resultat, har studenten rätt att tillgodoräkna sig detta för högskoleutbildning vid en annan högskola. Detta gäller dock inte om det finns en väsentlig skillnad mellan utbildningarna. Detta anges i 6 kap. 6 § första stycket högskoleförordningen (HF).

En student har rätt att tillgodoräkna sig annan utbildning än den som avses i 6 §, om de kunskaper och färdigheter som studenten åberopar är av en sådan beskaffenhet och har en sådan omfattning att de i huvudsak svarar mot den utbildning för vilken de är avsedda att tillgodoräknas. En student får även tillgodoräknas motsvarande kunskaper och färdigheter som har förvärvats i yrkesverksamhet. Det framgår av 6 kap. 7 § HF.

Beslut om tillgodoräknande av utbildning eller yrkesverksamhet får överklagas till Överklagandenämnden för högskolan (12 kap. 2 § 4 HF).

I ESG standard 1.4 anges att lärosätena på ett konsekvent sätt ska tillämpa fördefinierade och publicerade regler om bl.a. erkännande. I riktlinjerna till denna standard anges följande:

”Rättvist erkännande av examina för högre utbildning, studieperioder och reell kompetens, inklusive erkännande av icke-formellt och informellt lärande, är grundläggande komponenter för att säkerställa studenternas progression i sina studier och samtidigt främja rörligheten.

Ändamålsenliga processer är beroende av

- att lärosätets praxis för erkännande är i linje med principerna i Lissabonkonventionen om erkännande av bevis avseende högre utbildning i Europaregionen
- samarbete med andra lärosäten, kvalitetssäkringsorgan och det nationella ENIC/NARIC-centret i syfte att säkerställa att erkännande görs på ett likvärdigt sätt i hela landet.”

Underlaget från lärosätet

Rättssäker och likvärdig handläggning av tillgodoräknandeärenden

UKÄ har bett högskolan att redogöra för hur lärosätet säkerställer att handläggningen av tillgodoräknandeärenden sker på ett rättssäkert och

likvärdigt sätt inom högskolan. Ämbetet har även bett lärosätet att bifoga eventuella styrdokument.

Stickprov

UKÄ har upplyst högskolan om att ämbetet avser att stickprovsvis undersöka beslutsmotiveringar, handläggningstider och överklagandehänvisningar i ett antal tillgodoräknandeärenden.

Ämbetet har bett lärosätet att bifoga en lista över samtliga beslut i ärenden om tillgodoräknande som fattats under perioden 1 januari–31 december 2017.

UKÄ har valt ut tio ärenden från listan och bett högskolan att bifoga ansökan, beslut och överklagandehänvisning för respektive ärende. Ämbetet har även bett högskolan att ange handläggningstid och bifoga utdrag från ärendehanteringssystemet för respektive ärende.

Försvårshögskolans svar

Rättssäker och likvärdig handläggning av tillgodoräknandeärenden

Försvårshögskolan har bifogat styrdokumentet *Tillgodoräknandeordning för utbildning på grund- och avancerad nivå vid Försvårshögskolan* (fastställd den 23 november 2012) och svarat bl.a. följande. Utöver de bestämmelser som finns i högskoleförordningen gällande tillgodoräknande finns kompletterande bestämmelser vid högskolan i form av en tillgodoräknandeordning. Tillgodoräknandeordningen är beslutad av rektor och formulerar enhetliga riktlinjer till stöd för akademiska företrädare och administrativ personal som handlägger, beslutar och dokumenterar tillgodoräknanden vid Försvårshögskolan. Tillgodoräknandeordningen skapar förutsättningar för en rättssäker och likvärdig bedömning av studenters tillgodoräknande oavsett program- eller kurstillhörighet. Beslut i tillgodoräknandeärenden fattas av avdelningschef eller biträdande chef för Forsknings-, utbildnings- och studentavdelningen (FUS) vid högskoleförvaltningen, efter yttrande från studierektor, kursansvarig eller examinator. Delegation för tillgodoräknandeärenden går från rektor till högskoledirektör eller chefen för högskoleförvaltningen, som i sin tur har delegerat denna rätt till avdelningschef/biträdande chef för FUS.

Universitetskanslersämbetets bedömning

Rättssäker och likvärdig handläggning av tillgodoräknandeärenden

UKÄ konstaterar att högskolan genom styrdokumentet *Tillgodoräknandeordning för utbildning på grund- och avancerad nivå vid Försvarshögskolan* har regler som syftar till att säkerställa en enhetlig och rättssäker handläggning av ärenden om tillgodoräknande. Ämbetet anser att riktlinjerna framstår som ändamålsenliga men noterar samtidigt att de i vissa hänseenden avviker från vad som gäller på detta område.

I dokumentets avsnitt 2.2.2 om tillgodoräknande vid examen anges att endast kurser som är helt avslutade kan ingå i examen. En sådan begränsning till hela avslutade kurser är inte förenlig med högskoleförordningens bestämmelser som medger att även en delkurs kan ingå i en examen om denna är tydligt definierbar (se Överklagandenämndens beslut den 11 april 2014, reg. nr. 243-228-14).

I dokumentets avsnitt 3 anges vidare att vid ansökan om tillgodoräknande vid högskolan ska blanketten *Ansökan om tillgodoräknande* användas. UKÄ har visserligen inget att invända mot att högskolan tillhandahåller särskilda blanketter vid ansökningar om tillgodoräknande. Högskolan saknar dock bemyndigande att bestämma hur en ansökan om tillgodoräknande ska anhängiggöras och kan således inte uppställa som krav att en student använder högskolans blankett vid sådana ansökningar.¹

I styrdokumentets avsnitt 6 om överklagande anges att en sökande vid ett avslag på en ansökan om tillgodoräknande ska underrättas om hur beslutet kan överklagas. UKÄ vill framhålla att även beslut om att avvisa eller avskryva en ansökan om tillgodoräknande kan överklagas och att högskolan enligt 21 § förvaltningslagen (FL) är skyldig att lämna överklagandehänvisning också vid sådana beslut.

UKÄ utgår från att högskolan åtgärdar informationen i tillgodoräknandeordningen så att den motsvarar vad som gäller i dessa hänseende.

Stickprov

Beslutsmotiveringar

Ett beslut varigenom en myndighet avgör ett ärende ska enligt 20 § första stycket FL innehålla de skäl som har bestämt utgången, om ärendet avser myndighetsutövning mot någon enskild. Skälen får enligt bl.a. 20 § första

---

¹ Högskolan har, efter att UKÄ remitterat ett utkast av rapporten, framhållit att högskolan aldrig nekat att pröva en students ansökan om tillgodoräknande om ansökan inkommit i annan form än högskolans blankett.

stycket 1 FL dock utelämnas helt eller delvis om beslutet inte går någon part emot.

UKÄ konstaterar att högskolan bifallit sju av de tio ansökningar om tillgodoräknande som ämbetet granskat. När det gäller de tre ansökningar som högskolan inte har beviljat (SÄ 61/2017, SÄ 111/2017 och SÄ 122/2017), får besluten anses uppfylla kravet på beslutsmotivering enligt 20 § FL. I samtliga fall saknas dock hänvisningar till tillämpliga rättsregler. UKÄ vill i detta sammanhang påpeka att den nya förvaltningslagen som träder i kraft den 1 juli 2018 ställer krav på att en motivering som huvudregel innehåller uppgifter om vilka föreskrifter som har tillämpats.

Handläggningstider

Varje ärende där någon enskild är part ska enligt 7 § FL handläggas så enkelt, snabbt och billigt som möjligt utan att säkerheten eftersätts. Vad dessa krav på handläggningen mer konkret innebär är dock inte närmare reglerat. En bedömning får således göras i varje enskilt fall om kraven enligt bestämmelsen är uppfyllda. Vid denna bedömning får ärendenas karaktär beaktas, exempelvis kan ett tillgodoräknandeärende som kräver en mer omfattande utredning motivera en längre handläggningstid.

I högskolans dokument *Tillgodoräknandeordning för utbildning på grund- och avancerad nivå* anges att ansökningar om tillgodoräknande ska behandlas skyndsamt från det att fullständiga handlingar har inkommit. UKÄ konstaterar att i ett av de granskade fallen uppgick handläggningstiden till sammanlagt 8 veckor och att i övriga ärenden beslut har fattats inom fyra veckor från det att ansökan kommit in. Ämbetet bedömer att högskolan därmed uppfyller såväl förvaltningslagens bestämmelser som sina egna bestämmelser om en snabb och skyndsam handläggning.

Överklagandehänvisningar

För en redogörelse av den rättsliga regleringen, se avsnittet "Överklagan och klagomål" nedan.

Högskolan har beslutat att inte bevilja studenternas ansökan om tillgodoräknande i tre av de tio ärenden som UKÄ granskat. I två av dessa ärenden (SÄ 111/2017 och SÄ 122/2017) har högskolan avslagit studentens ansökan om tillgodoräknande och då även bifogat överklagandehänvisning i enlighet med förvaltningslagens bestämmelser.

I det tredje ärendet (SÄ 61/2017) har högskolan beslutat att överhuvudtaget inte pröva studentens ansökan om tillgodoräknande på den grunden att den kurs som avses i ansökan ges vid ett annat universitet. Någon överklagandehänvisning har såvitt framgår inte bifogats till beslutet. Som angetts ovan kan även ett beslut om att avvisa en ansökan om tillgodoräknande överklagas och högskolan borde därför ha bifogat information om detta tillsammans med beslutet. UKÄ erinrar därför om vikten av att högskolans styrdokument innehåller korrekt information om överklagandehänvisningar.

Studentinflytande

Bakgrund

Kvalitetsarbetet är en gemensam angelägenhet för högskolornas personal och studenterna. Studenterna ska ha rätt att utöva inflytande över utbildningen vid högskolorna. Högskolorna ska verka för att studenterna tar en aktiv del i arbetet med att vidareutveckla utbildningen. Detta framgår av 1 kap. 4 och 4 a §§ högskolelagen (HL).

Studenterna har rätt att vara representerade när beslut fattas eller beredning sker som har betydelse för utbildningen eller studenternas situation (2 kap. 7 § HL). Om beslut kräver en bedömning av uppläggnings-, genomförande- eller kvalitet i utbildningen, eller om beslut kräver en bedömning av organisation- eller kvalitet i forskningen, ska besluten fattas av personer med vetenskaplig eller konstnärlig kompetens. Om sådana bedömningar ska göras av en grupp ska majoriteten av personerna i gruppen ha vetenskaplig eller konstnärlig kompetens. Styrelsen får dock besluta att en sådan majoritet inte behövs om det finns särskilda skäl. Det framgår av 2 kap. 6 § HL.

Av 2 kap. 14 § högskoleförordningen (HF), framgår följande om studentrepresentation. Om beslut ska fattas eller beredning genomföras av en enda person ska information lämnas till och samråd ske med en studentrepresentant i god tid före beslutet eller slutförandet av beredningen. Om beslut fattas av en grupp av personer enligt vad som anges i 2 kap. 6 § HL har studenterna rätt att vara representerade med minst tre ledamöter. Antalet studentrepresentanter i en sådan grupp får dock vara färre om det finns särskilda skäl med hänsyn till det totala antalet ledamöter i gruppen. I övrigt beslutar en högskola själv om sådan rätt till representation för studenterna som avses i 2 kap. 7 § HL.

Av ESG standard 1.2 framgår bland annat att lärosätena ska ha processer för utformning och inrättande av utbildningar. Bland riktlinjerna för standarden nämns att utbildningarna ska utformas i dialog med studenterna och att när de inrättas ska en formell process följas.

Utbildningarna ska granskas och revideras regelbundet i dialog med studenter och andra intressenter. Det framgår av riktlinjerna för standard 1.9 som handlar om kontinuerlig uppföljning och regelbunden granskning av utbildningarna.

Underlaget från lärosätet

UKÄ har bitt lärosätet att besvara ett antal frågor om studentinflytande.

A. Studentinflytande genom medverkan i beredande och beslutande organ

A.1 Hur säkerställer lärosätet att reglerna om studentrepresentation följs? Har lärosätet fastlagda principer, riktlinjer eller liknande dokument för hur studentinflytandet ska förverkligas på alla nivåer inom lärosätet? Bifoga i så fall dokumentet.

A.2 Har lärosätet och studentkåren kommit överens om i vilka organ som studenterna ska vara representerade? Bifoga i så fall överenskommelsen. Om en sådan överenskommelse saknas, bifoga en lista över samtliga beredande och beslutande organ som har betydelse för utbildningen eller studenternas situation.

A.3 Finns det organ där studenterna inte är representerade (och där beslut fattas eller beredning sker som har betydelse för utbildningen eller studenternas situation)? Om så är fallet ange vilka dessa organ är och anledningen till att studenterna inte är representerade i dem.

B. Studentinflytande när en enda person bereder eller fattar beslut

Hur säkerställer lärosätet att denna regel följs? Har lärosätet fastlagda principer, riktlinjer eller liknande dokument som gör klart för personalen hur den ska gå till väga för att informera och samråda med studentrepresentanter i god tid? Bifoga i så fall dokumentet.

Stickprov

UKÄ har upplyst högskolan om att ämbetet kommer att granska lärosätets åtgärder för att säkerställa studentinflytandet när beslut fattas eller beredning genomförs av en enda person.

UKÄ har också upplyst högskolan om att granskningen kommer att göras genom att UKÄ stickprovsvis väljer ut ett antal beslut och ställer frågor till lärosätet. Ämbetet har bitt lärosätet att bifoga en lista över samtliga beslut som fattats av enhetschefer under perioden 1 januari–31 december 2017.

UKÄ har valt ut ärenden och bitt högskolan att bifoga dokumentation i respektive ärende som visar hur högskolan säkerställt studentinflytande. Om sådan dokumentation skulle saknas har UKÄ bitt lärosätet att ange anledningen till det. För det fall information och samråd med studentrepresentant inte har skett enligt 2 kap. 14 § HF i ärendena, har UKÄ bitt lärosätet att ange anledningen till det.

Försvårshögskolans svar

Högskolan har svarat bland annat följande.

Studentinflytande genom medverkan i beredande och beslutande organ

Ett starkt studentinflytande är av stor betydelse för Försvårshögskolan. För att säkerställa studenternas rätt att utöva inflytande över sin utbildning har högskolans Forsknings- och utbildningsnämnd (FoUN) fastställt *Riktlinjer för studentinflytande vid Försvårshögskolan*. Riktlinjerna har utarbetats tillsammans med Försvårshögskolans studentkår.

För att möjliggöra ett reellt studentinflytande hålls regelbundna möten mellan representanter från studentkåren och Forsknings-, utbildnings- och studentavdelningen (FUS). Minst en gång per termin deltar även högskolans ledning i dessa möten.

Beslut om att inrätta och avveckla en kurs på grundnivå och avancerad nivå fattas av institutionschef efter beredning av ämnesråd. Beslut om att inrätta ett utbildningsprogram fattas av styrelsen på förslag av rektor efter hörande av FoUN. Detta regleras i *Riktlinjer för inrättande, uppföljning och avveckling av ämne, huvudområde, forskarutbildningsämne, kurs på grundnivå eller avancerad nivå, kurs på forskarnivå samt utbildningsprogram inom ramen för Försvårshögskolans examenstillstånd*. I ämnesråden och FoUN finns studentrepresentanter utsedda.

Enligt högskolelagen, högskoleförordningen och förordning för försvårshögskolan har studenter rätt att vara representerade i högskolans styrelse, disciplinnämnd samt FoUN. Utöver dessa specifika organ har studenterna rätt att vara representerade i organ där beslut fattas eller beredning sker som har betydelse för studenternas utbildning eller situation. Studentkåren bjuds även in att delta i samtliga arbetsgrupper som kan ha betydelse för utbildningen eller studenternas situation.

Studentkåren vid Försvårshögskolan har inte några arvoderade uppdrag, utan samtliga engagerade studenter bedriver studier samtidigt som de har sina uppdrag i studentkåren. Detta innebär att studentkåren ibland behöver prioritera mellan vilka organ de ska vara representerade i.

Det finns ingen högskoleövergripande överenskommelse om vilka organ studentkåren ska vara representerade i. Det är studentkåren som beslutar om vilka organ de ska vara representerade i, men FUS kan bistå med att informera om vilka frågor som diskuteras i olika forum. En uppdaterad lista över vilka organ studentkåren finns representerade i skickas kontinuerligt från studentkåren till FUS.

Om studentrepresentant saknas i ett organ eller om studentkåren har anmält förhinder att delta så sänds mötesprotokoll och relevant information till studentkårens funktionsbrevlåda. När ett nytt organ

inrättas, vars verksamhet rör utbildning eller studenternas situation, inbjuds studentrepresentanter att delta.

Studentkåren finns inte representerad i personalansvarsnämnden, arbetsgivar möten eller högskoleförvaltningens ledningsgruppsmöten, eftersom det har bedömts att dessa organ inte tar upp frågor som har betydelse för utbildningen eller studenternas situation.

Studentinflytande när en enda person bereder eller fattar beslut

Av *Riktlinjer för studentinflytande* framgår att om beslut fattas av en enskild tjänsteman i frågor som har betydelse för utbildningen och studenternas situation, har denna en skyldighet att i god tid före beslut informera och samverka med studentrepresentanterna. Samverkan ska vara dokumenterad. Om samverkan inte har skett ska detta framgå av beslutstexten.

De flesta beslut som har betydelse för studenternas utbildning eller situation fattas huvudsakligen i organ där det finns studentrepresentanter. Vid beredning av interna styrdokument eller externa remisser från andra myndigheter som kan ha betydelse för studenterna får studentkåren ärendet på remiss innan beslut fattas.

I den lista över beslut som getts in har beslutsfattarna varit organisationschefer, dvs. institutionschefer eller chef för den Militära programledningen.

Dokument som högskolan bifogat

Högskolan har kommit in med följande dokument: *Riktlinjer för studentinflytande vid Försvarshögskolan* (reviderade och fastställda 2018-04-12) och *Riktlinjer för inrättande, uppföljning och avveckling av ämne, huvudområde, forskarutbildningsämne, kurs på grundnivå eller avancerad nivå, kurs på forskarnivå samt utbildningsprogram inom ramen för Försvarshögskolans examenstillstånd* (fastställda 2018-02-20).

Stickprov

Högskolan har kommit in med de begärda fem stickproven. Högskolan har i samband med detta anfört bl.a. följande. UKÄ:s lärosätetillsyn har påvisat att högskolans rutin för att säkerställa studentinflytande när en person bereder eller fattar beslut inte är tillräckligt förankrad inom högskolan. Genom lärosätetillsynen har högskolan blivit uppmärksam på vikten av att söka samråd med studentrepresentanter i beslut som påverkar studenternas utbildning eller situation. Därför kommer högskolan att arbeta för att bättre sprida information inom högskolan om vikten av studentinflytande, även när en person bereder eller fattar beslut. Som en del i arbetet med att säkerställa studentinflytandet kommer Institutionen för säkerhet,

strategi och ledarskap (ISSL) att anta en ny arbetsordning, där det framgår att om studenterna inte har hörts under beredningsprocessen ska ISSL:s administration söka samråd med studentkåren innan beslut fattas. Vidare kommer ISSL att identifiera vilka frågor som har påverkan på studenternas utbildning eller situation samt tillse att en process för att säkerställa studentinflytande finns inom institutionen.

Universitetskanslersämbetets bedömning

Studentinflytande genom medverkan i beredande och beslutande organ

Studenterna har rätt att vara representerade i alla beslutande och beredande organ inom ett lärosäte, om organets verksamhet har betydelse för utbildningen och studenternas situation.

För att säkerställa de bästa förutsättningarna för studentinflytande bör lärosätena ha fastlagda principer för hur inflytandet ska förverkligas på alla nivåer inom lärosätet. Detta anges i propositionen *Frihet och inflytande – kårobligatoriets avskaffande*.²

Efter en genomgång av ingivna dokument och högskolans svar bedömer UKÄ att högskolan har förutsättningar för att säkerställa att reglerna om studentrepresentation följs på alla nivåer i enlighet med vad som uttalats i propositionen.

Högskolan har samtidigt svarat att det finns organ där studenterna inte är representerade. Enligt högskolan gäller detta bl.a. vid högskoleförvaltningens ledningsgruppsmöten, eftersom högskolan anser att de frågor som behandlas där inte berör studenter.

I propositionen *Studentinflytande och kvalitetsutveckling i högskolan* anges att studenterna bör ha rätt att vara representerade i beredande organ av stadigvarande natur och alltid i beredande organ av större betydelse för studenterna som exempelvis ledningsgrupper, översynsgrupper och utredningar. I propositionen anges också att även frågor om till exempel budget, resurser och administration är av stor betydelse för utbildningen och studenternas situation.³

Rätten till representation ska gälla alla beslut och all beredning som har betydelse för utbildningen och studenternas situation, och inte bara vid sådant beslutsfattande som omfattas av kravet på vetenskaplig och konstnärlig kompetens. Det anges i propositionen *En akademi i tiden* –

² Prop. 2008/09:154 s. 41.

³ Prop. 1999/2000:28 s. 28-29.

ökad frihet för universitet och högskolor. Vidare betonar regeringen att det bör vara naturligt för ett lärosäte att inte låta rätten till deltagande i en grupp vara avhängig av vilka frågor som behandlas i gruppen vid olika tillfällen.⁴

Det framgår inte av högskolans svar vilka frågor som behandlas vid högskoleförvaltningens ledningsgruppsmöten. Studentkåren har dock inte framfört några synpunkter på studentrepresentationen vid högskolan eller andra frågor som ämbetet granskat. UKÄ utgår därmed från att högskolan beaktar de hänsynstaganden som redogjorts för ovan när det gäller frågan om studentrepresentation vid högskoleförvaltningens ledningsgrupp.

Studentinflytande när en enda person bereder eller fattar beslut

Högskoleförfattningarnas bestämmelser ger även studentrepresentanterna rätt till information och samråd när en person vid lärosätet bereder eller fattar beslut som har betydelse för utbildningen eller studenternas situation. Syftet med regeln om samråd med studentrepresentanter är att garantera studenternas inflytande när ärenden inte hanteras i någon grupp, utan bereds och beslutas av en ensam befattningshavare. Det är ledningarna för lärosätena som ansvarar för att de har rutiner för hur samrådet med studentrepresentanter ska gå till i sådana fall. UKÄ anser att lärosätena i samverkan med studentkårerna bör ta fram rutiner eller riktlinjer för att säkerställa att även enskilda befattningshavare samråder med studentrepresentanter i god tid före slutförandet av beredningen eller före beslutet. Om det finns utrymme för anteckningar om samråd på högskolans beslutsblanketter är risken mindre för att samrådet glöms bort.⁵

UKÄ konstaterar att Försvarshögskolan har rutiner för studentinflytande när en enda person fattar beslut. Högskolan har dock själv uppgett att rutinerna inte är tillräckligt förankrade inom högskolan och att högskolan därför kommer att förbättra informationen och processen för att säkerställa studentinflytandet vid högskolan. UKÄ utgår från att högskolan vidtar de åtgärder som är nödvändiga för att säkerställa studentinflytandet. UKÄ vill också påpeka att rutinerna bör omfatta studentinflytande även vid beredning av ärenden.

Stickproven

Tre av de beslut högskolan gett in rör förordnande av studierektor samt beslut om ordförande i ämnesråd. UKÄ har inte tidigare haft anledning att ta ställning till den närmare omfattningen av studenternas rätt att vara representerade när beslut fattas eller beredning sker som har betydelse för

⁴ Prop. 2009/10:149 s. 39

⁵ Högskolans regler i praktiken – erfarenheter från Högskoleverkets tillsynsbesök 1998-2012 s. 11.

utbildningen eller studenternas situation enligt 2 kap. 7 § högskolelagen och 2 kap. 14 § andra stycket högskoleförordningen. Ämbetet anser att denna bedömning bör göras utifrån ett bredare underlag och avser därför att utreda frågan vidare i annat sammanhang för att ge fler lärosäten samt studentorganisationer möjlighet att lämna synpunkter. Ämbetet uttalar sig därför inte vidare om de aktuella besluten.

De övriga ärenden som högskolan har gett in gäller dels ett beslut om fördelning av medel för anslagsfinansierade utbildningar samt två beslut om sammansättning av ämnesråd. UKÄ bedömer att det är fråga om beslut som har betydelse för utbildningen eller studenternas situation och som därmed omfattas av reglerna om studentinflytande. Beträffande beslutet om fördelning av medel (Ö 446/2017, 2017-09-07) samt ett av besluten om sammansättning av ämnesråd (Ö129/2017, 2017-06-02) saknas dokumentation till stöd för att samråd skett med studenterna, vilket bekräftar högskolans uppgift om brister i rutinerna vad gäller studentinflytande när en enda person bereder eller fattar beslut. UKÄ vill därför framhålla vikten av att högskolan vidtar åtgärder för att förbättra studentinflytandet i dessa fall.

Kurs- och utbildningsplaner

Bakgrund

All utbildning på grundnivå och avancerad nivå ska bedrivas i form av kurser. Kurser får sammanföras till utbildningsprogram. För varje kurs ska det finnas en kursplan och i den ska följande anges: kursens nivå, antal högskolepoäng, mål, krav på särskild behörighet, formerna för bedömning av studenternas prestationer och övriga föreskrifter som behövs. För ett utbildningsprogram ska det finnas en utbildningsplan. I utbildningsplanen ska anges vilka kurser som programmet omfattar, kraven på särskild behörighet och övriga föreskrifter som behövs. Det framgår av 6 kap. 13–17 §§ högskoleförordningen (HF).

Före den 1 januari 2011 innehöll högskoleförordningen mer detaljerade krav på innehållet i kurs- och utbildningsplanerna. Planerna skulle utöver nuvarande krav även ange bland annat när planen eller en ändring av den skulle börja gälla och de övergångsbestämmelser som behövdes.

Sveriges universitets- och högskoleförbund (SUHF) fastställde med anledning av avregleringen 2011 rekommendationer om bland annat innehållet i kurs- och utbildningsplaner för sina medlemmar, REK 2011:1, dnr 10/118. De uppgifter som högskolorna tidigare varit skyldiga att skriva in i sina kurs- och utbildningsplaner rekommenderade SUHF även borde ingå i planerna efter förordningsändringen.

Kursplaner och utbildningsplaner är grundläggande styrdokument för ett lärosäte och viktiga i såväl pedagogiskt som rättsligt hänseende.

De regler som anges i kurs- och utbildningsplaner är föreskrifter i den mening som avses i 8 kap. regeringsformen. Reglerna i planerna är alltså av samma karaktär som lagar beslutade av riksdagen och förordningar beslutade av regeringen. Det innebär att reglerna är bindande, gäller generellt och måste följas av såväl lärosätens personal som studenter.

I ESG standard 1.2 om utformning och inrättande av utbildningar anges bland annat att lärosätena ska ha processer för utformningen och inrättandet av utbildningar. Den examen som en utbildning leder till ska vara tydligt specificerad. Av riktlinjerna till standarden framgår bland annat att utbildningarna ska innehålla uppgifter om studenternas förväntade arbetsinsats, till exempel uttryckt i ECTS.

Underlaget från lärosätet

UKÄ har bitt högskolan att besvara ett antal frågor om kurs- och utbildningsplaner.

1. Har lärosätet beslutat om egna regler för vad kurs- och utbildningsplaner ska innehålla utöver vad som anges i högskoleförordningen? Bifoga i så fall dessa regler.
2. Hur har beslut om fastställande av kurs- och utbildningsplaner delegerats inom lärosätet? Bifoga arbetsordningen.
3. Hur säkerställer lärosätets ledning att kursplaner och utbildningsplaner innehåller de uppgifter som anges i högskoleförordningen och eventuella lokala regler?

UKÄ har upplyst högskolan om att granskningen kommer att göras genom att UKÄ stickprovsvis väljer ut ett antal kurser och program för att undersöka hur högskolan följer bestämmelserna om kurs- och utbildningsplaner för de utvalda kurserna och programmen. Högskolan ombads att bifoga listor över samtliga kurser med genomförda kurs-tillfällen under vår- och höstterminerna 2017 och samtliga utbildningsprogram där studenter antogs under vår- och höstterminerna 2017.

Utifrån högskolans listor har UKÄ valt ut tio kurser och fem program.

UKÄ har upplyst om att granskningen kommer att avse att

- planerna har fastställts i god tid innan utbildningen startar
- tidpunkt för ikraftträdande anges i planerna
- planerna innehåller det som anges i högskoleförordningen och eventuella lokala regler
- det går att utläsa av utbildningsplanen vilken examen utbildningen leder till
- examinationsformerna regleras tydligt i kursplanerna.

Försvårshögskolans svar

Försvårshögskolan har inkommit med dokumenten *Instruktion till kursplanemall för kurser på grundnivå och avancerad nivå* (daterad 2017-09-06), *Beslut om Delegeringsordning vid Försvårshögskolan* (FHS Ö 407/2016), *Arbetsordning för FoUN* (FHS Ö 112/2017), *Arbetsordning för FoUN:s kursplaneutskott* (FHS Ö 304/2017) samt *Arbetsordning för FoUN:s utbildningsutskott* (FHS 141/2014).

Försvårshögskolan har svarat följande.

Försvårshögskolans mallar för både kurs- och utbildningsplaner har tagits fram utifrån *SUHF:s rekommendationer om kursplaner, utbildningsplaner och betygssystem* (REK 2011:1, dnr 10/118). Därutöver har forsknings- och utbildningsnämnden (FoUN) fastställt en *Instruktion*

till kursplanemall för kurser på grundnivå och avancerad nivå som komplement till SUHF:s rekommendationer.

Enligt delegation från rektor ska FoUN fastställa utbildningsplaner och kursplaner. FoUN har delegerat beslut om fastställande av kursplaner till kursplaneutskottet (KUS). FoUN utser ledamöter samt fastställer arbetsordningen för utskottet. Beslut om fastställande av utbildningsplaner fattas av FoUN.

Vid Försvarshögskolan har FoUN det övergripande kvalitetsansvaret för forskning och utbildning på grundnivå och avancerad nivå. Nämnden är ett kollegialt valt organ där studenterna har rätt att vara representerade. FoUN ska bestå av minst elva ledamöter och flertalet av ledamöterna ska vara personer som har en anställning vid Försvarshögskolan som professor, annan lärare eller forskare för vilken det krävs lägst doktorsexamen eller motsvarande kompetens, alternativt lärare inom ett visst ämnesområde och är officer samt har gått igenom högre militär utbildning eller motsvarande.

Som anges ovan har rektor delegerat rätten att besluta om fastställande av kurs- och utbildningsplaner till FoUN. FoUN har i sin tur delegerat beslut om fastställande av kursplaner till kursplaneutskottet. Kursplaneutskottet ska kvalitetsgranska och fastställa kursplaner på grundnivå, avancerad nivå samt på forskarnivå efter beredning i ämnesråd eller programråd. FoUN utser ledamöterna i kursplaneutskottet som ska bestå av fyra ledamöter och tre suppleanter. Ledamöter som utses ska vara disputerade, varav minst en även ska vara officer.

Utbildningsplaner bereds i FoUN:s utbildningsutskott innan fastställande i FoUN.

Vid forsknings-, utbildnings- och studentavdelningen (FUS) ansvarar även en handläggare för att kontrollera att kursplanerna och utbildningsplanerna uppfyller kraven på formalia enligt högskoleförordningen innan de publiceras på Försvarshögskolans hemsida.

Universitetskanslersämbetets bedömning

Försvarshögskolan har kommit in med de begärda tio kursplanerna och fem utbildningsplanerna.

Planerna har fastställts i god tid innan utbildningen startat

Regler i kursplaner och utbildningsplaner syftar bland annat till att informera om vad som gäller för en kurs respektive ett program. Av högskoleförordningen framgår att kraven på särskild behörighet ska

anges i kurs- och utbildningsplaner. Utgångspunkten är därför att kursplaner och utbildningsplaner ska beslutas och finnas tillgängliga i god tid innan utbildningen startar, men några regler för när planerna ska vara beslutade finns inte.

För att få ett bredare underlag vid bedömningen av om kurs- och utbildningsplaner är beslutade och finns tillgängliga i god tid innan utbildningen startar har UKÄ skickat en remiss till samtliga universitet och högskolor med statlig huvudman samt till Sveriges förenade studentkårer (SFS). UKÄ har därefter redogjort för sitt ställningstagande i en tillsynsrapport (reg.nr 32-00481-17). I rapporten framgår att UKÄ anser att kursplaner för fristående kurser och utbildningsplaner för program bör vara fastställda och tillgängliga för studenterna senast den dag som den fristående kursen eller programmet öppnar för anmälan. Vad gäller kurser som ingår i ett program har några remissinstanser påpekat att utbildningsprogram ofta sträcker sig över flera år och att det därför i vissa situationer kan finnas behov av att revidera kursplanen för de kurser som ingår i programmet. Vissa remissinstanser har egna riktlinjer om att kursplaner för kurser inom program ska vara fastställda senast två månader innan kursstart, en synpunkt som även framförts av *Myndigheten för tillgängliga medier*. UKÄ anser att viss flexibilitet bör kunna medges vad gäller t.ex. kursinnehåll och kurslitteratur för kurser inom program, om det av kvalitets skäl konstateras ett behov av revidering av kursen. UKÄ anser mot denna bakgrund att det bör vara möjligt att fastställa revideringar av detta slag senast åtta veckor innan kursstart. Även beträffande kurser inom ett program kan det dock vara aktuellt att beakta de rättssäkerhetsaspekter som gör sig gällande i frågor om behörighet och urval till kurserna. Detta talar för att revideringar av kursplanernas föreskrifter i sådana frågor kan behöva fastställas och göras tillgängliga för studenterna tidigare än åtta veckor innan kursstart. Vad som då kan anses som en lämplig tidpunkt beror bland annat på när på året kursen startar, varför frågan om god tid innan kursstart får avgöras från fall till fall.

Detta synsätt ligger i linje med vad som anges i Försvårshögskolans *Instruktion till kursplanemall för kurser på grundnivå och avancerad nivå*. I instruktionen anges att kursplaner som gäller utbildning under höstterminen ska vara fastställda av FoUN:s kursplaneutskott senast den 1 mars samma år, och att kursplaner som gäller utbildning under vårterminen ska vara fastställda av FoUN:s kursplaneutskott senast den 1 september föregående år.

UKÄ har granskat om kurs- och utbildningsplanerna som högskolan inkommit med har fastställts i god tid. Vid granskningen har UKÄ utgått från det fastställsedatum, alternativt det datum för revidering, som anges i kurs- och utbildningsplanen och bedömningen har skett i förhållande till antagningen till vår- respektive höstterminen 2017. UKÄ konstaterar att det av kurs- och utbildningsplanerna framgår att de har fastställts i god tid innan utbildningen startat.

När det gäller utbildningsplanerna kan UKÄ dock konstatera att tre av de fem utbildningsplanerna (1OPM5, 1OPK5, 1OPN5) var fastställda senast den dag programmet öppnade för anmälan, men att utbildningsplanerna därefter har reviderats i samband med att programmen startade höstterminen 2017. UKÄ anser därför att de reviderade utbildningsplaner som gällde för dessa program när de startade höstterminen 2017 inte kan anses ha fastställts i god. UKÄ utgår från att högskolan vidtar åtgärder för att undvika att detta inträffar i framtiden.

Tidpunkt för ikraftträdande anges i planerna

UKÄ instämmer i SUHF:s rekommendationer om att det i kurs- och utbildningsplaner bör anges när planen eller ändringen av den börjar gälla. UKÄ anser således att det är lämpligt att i kurs- och utbildningsplanerna ange tidpunkten för när de träder i kraft såsom det tidigare också krävdes (före den 1 januari 2011).

UKÄ konstaterar att i de kurs- och utbildningsplaner som granskats, anges när planerna börjar gälla.

Planerna innehåller det som anges i högskoleförordningen och eventuella lokala regler

I en kursplan ska anges kursens nivå, antal högskolepoäng, mål, krav på särskild behörighet, formerna för bedömning av studenternas prestationer och de övriga föreskrifter som behövs. Det framgår av 6 kap. 15 § HF.

UKÄ konstaterar att kursplanerna innehåller det som krävs enligt 6 kap. 15 § HF. Vidare konstaterar UKÄ att högskolans *Instruktion till kursplanemall för kurser på grundnivå och avancerad nivå* följer SUHF:s rekommendationer, bl. a. att det i kursplanerna ska anges antal examinationstillfällen, fastställandedatum och när den gäller från samt de övergångsbestämmelser som behövs.

I utbildningsplanen ska anges de kurser som programmet omfattar, kraven på särskild behörighet och de övriga föreskrifter som behövs. Det framgår av 6 kap. 17 § HF.

UKÄ finner att utbildningsplanerna innehåller det som krävs enligt 6 kap. 17 § HF. Några lokala regler vad gäller utbildningsplaner har högskolan inte gett in.

Det går att utläsa av utbildningsplanen vilken examen utbildningen leder till

Enligt 6 kap. 17 § HF ska det i utbildningsplanen anges de övriga föreskrifter som behövs. I ESG standard 1.2 om utformning och inrättade av utbildningar anges bland annat att den examen som en utbildning leder till ska vara specificerad.

UKÄ konstaterar att det i samtliga granskade utbildningsplaner anges vilken examen utbildningen leder till. Detta stämmer överens med det som anges i ESG:s standard och kravet i högskoleförordningen på att det i utbildningsplanen ska anges de övriga föreskrifter som behövs.

Examinationsformerna ska regleras tydligt i kursplanerna

Enligt 6 kap. 15 § HF ska formerna för bedömningen av studenternas prestationer anges i kursplanen. Regler i kursplaner om bland annat examinationsform utgör grunden för examinatorns myndighetsutövning, när hon eller han fattar beslut om betyg. Reglerna har också till syfte att informera studenten om vad som gäller för en särskild kurs. Mot denna bakgrund är det viktigt att kursplanens regler om examinationsformer är tydliga.

UKÄ har granskat examinationsformerna i de utvalda kursplanerna och bedömer att de uppfyller kravet i högskoleförordningen om att formerna för att bedöma studenternas prestationer ska anges i kursplanerna.

Kursvärderingar

Bakgrund

Kvalitetsarbetet är en gemensam angelägenhet för högskolornas personal och studenter. Högskolorna ska verka för att studenterna tar en aktiv del i arbetet med att vidareutveckla utbildningen. Det framgår bland annat av 1 kap. 4 och 4 a §§ högskolelagen (HL).

Högskolan ska ge de studenter som deltar i eller har avslutat en kurs en möjlighet att framföra sina erfarenheter av och synpunkter på kursen genom en kursvärdering som anordnas av högskolan. Högskolan ska sammanställa kursvärderingarna samt informera om resultaten och eventuella beslut om åtgärder som föranleds av kursvärderingarna. Resultaten ska hållas tillgängliga för studenterna. Det framgår av 1 kap. 14 § högskoleförordningen (HF).

I ESG standard 1.9 anges följande. Lärosätet ska kontinuerligt följa upp och regelbundet granska utbildningarna för att säkerställa att studenterna uppnår uppsatta mål och att utbildningarna motsvarar studenternas och samhällets behov. Granskningarna ska leda till kontinuerlig förbättring av utbildningarna. Åtgärder som planeras eller genomförs till följd av en granskning ska kommuniceras till samtliga berörda.

Av riktlinjerna till standard 1.9 framgår att regelbunden uppföljning, granskning och revidering av utbildningarna innefattar utvärdering av bland annat studenternas förväntningar, behov och nöjdhet när det gäller utbildningen.

Underlaget från lärosätet

UKÄ har bitt Försvårshögskolan att besvara ett antal frågor om kursvärderingar.

A. Genomförande och sammanställning av kursvärderingar

A.1 Vilka åtgärder vidtar lärosätet för att säkerställa att kursvärderingar genomförs och sammanställs? Finns rutiner, riktlinjer eller liknande dokument om kursvärderingar som är gemensamma för hela lärosätet? Bifoga i så fall dokumentet.

A.2 Genomför lärosätet kursvärderingar för verksamhetsförlagda kurser?

A.3 Genomför lärosätet kursvärderingar för examensarbetskurser?

B. Information om resultatet och eventuella beslut om åtgärder

B.1 Vilka åtgärder vidtar lärosätet för att säkerställa att studenterna informeras om resultatet och eventuella beslut om åtgärder som föranleds av kursvärderingar? Finns rutiner, riktlinjer eller liknande dokument om information om resultat som är gemensamma för hela lärosätet? Bifoga i så fall dokumentet.

B.2 Redogör för hur studenterna som utvärderat kursen informeras om resultaten och eventuella beslut om åtgärder som föranleds av kursvärderingarna. Redogör för hur studenterna ges samma information i samband med kursstarten.

B.3 Redogör för hur resultaten hålls tillgängliga för studenterna.

C. Utveckling av utbildningar

Syftet med kursvärderingarna är att de ska leda till förbättringar och utveckling av utbildningarna. Ge om möjligt exempel där studenternas erfarenheter och synpunkter lett till åtgärder och kursens utveckling och förbättring.

Stickprov

UKÄ har informerat om att avsikten är att stickprovvis undersöka hur lärosätet följer reglerna om kursvärderingar för de kurser som väljs ut för granskning i granskningsområdet Kurs- och utbildningsplaner. UKÄ kommer därför att be lärosätet att redogöra för hur reglerna har följts för dessa kurser.

UKÄ har därefter informerat högskolan om att granskningen kommer att avse de tio kurser som valts ut i frågan om kurs- och utbildningsplaner.

UKÄ har bett högskolan bifoga resultat och eventuella beslut om åtgärder med anledning av kursvärderingarna för de tio kurserna. UKÄ har även bett högskolan redogöra för hur reglerna om kursutvärderingar följts för de tio kurserna genom att svara på

- om resultat och eventuella beslut om åtgärder saknas för någon kurs och i så fall en förklaring till det.
- hur resultaten har hållits tillgängliga för studenterna.
- hur högskolan informerat om resultaten och eventuella beslut om åtgärder som föranletts av kursvärderingarna samt vilka studenter som informerats.

Försvårshögskolans svar

Försvårshögskolan har inkommit med dokumenten *Riktlinjer för kursvärderingar vid Försvårshögskolan* (fastställt av FoUN 2009-06-16, reviderat 2013-12-03 och 201603-08), *Kursvärdering OP GK mte Intro och*

Metod (daterad 2017-03-10) och *Kursbeskrivning GK Militärteknik för officersprogrammet 2017* (daterad 20171016).

Försvårshögskolan har svarat följande.

Genomförande och sammanställning av kursvärderingar

Kursvärderingar vid Försvårshögskolan används för att säkra utbildningskvaliteten, för att förbättra befintliga kurser och för att utveckla nya kurser. Utöver de bestämmelser som finns i högskoleförordningen gällande kursvärderingar finns kompletterande bestämmelser i form av *Riktlinjer för kursvärderingar* som har fastställts av forsknings- och utbildningsnämnden (FoUN).

Processen för kursvärdering av kurser vid Försvårshögskolan ingår som en del i systemet för kvalitetsutveckling. Detta omfattar kursansvarigs planering och i förekommande fall framtagande av kursplan för en ny kurs, fastställande av kursplan i kursplaneutskottet, genomförande av kurs och efterföljande kursvärdering, i en cyklisk process.

Som en del i Försvårshögskolans kvalitetssystem genomför samtliga utbildningsprogram och ämnen självvärderingar som sedan redovisas för FoUN. En del i självvärderingen avser kursvärderingar. Försvårshögskolan och nämnden har, bl.a. genom att studentkåren har uppmärksammat det, identifierat att processen för att säkerställa att kursvärderingar sammanställs och tillgängliggörs för studenterna inte alltid är tillfredsställande. Försvårshögskolan har därför initierat ett arbete med att se över processen och uppföljningen av kursvärderingar. Detta ska genomföras under året.

Kursvärderingar genomförs efter verksamhetsförlagd utbildning enligt samma process som anges i *Riktlinjer för kursvärderingar*. Försvårshögskolan har identifierat behovet av att följa upp denna process och har inlett ett arbete med att se över kursvärderingarna efter den verksamhetsförlagda utbildningen på officersprogrammet.

Kursvärderingar genomförs efter examensarbetskurser enligt samma process som anges i *Riktlinjer för kursvärderingar*.

Information om resultatet och eventuella beslut om åtgärder

Försvårshögskolans *Riktlinjer för kursvärderingar* anger hur Försvårshögskolan ska säkerställa att studenterna hålls informerade om resultaten och eventuella beslut om åtgärder som föranleds av kursvärderingar.

Vid Försvårshögskolan ansvarar kursansvarig lärare för att sammanställa kursvärderingarna och resultaten lämnas till studierektor. Studierektor, student och kursansvarig lärare diskuterar och analyserar resultaten samt förslag till eventuella revideringar och förändringar. Diskussioner mellan studierektor och kursansvarig lärare sker även när allt fungerar

väl. Studierektor är ansvarig för att tillgängliggöra resultaten av kursvärderingarna till studenterna. Dessutom återkopplar studierektor resultaten till ämnesråd och programråd. För de kurser som ingår i ett utbildningsprogram sänds resultaten av kursvärderingarna till programansvarig. Varje år återskriver ämnesråden eller programansvarig resultaten av kursvärderingarna till FoUN i samband med ämnens/programmets självvärderingar.

För att säkerställa att studenterna informeras om resultaten samt de eventuella åtgärder som vidtas har Försvarshögskolan inlett ett arbete med att se över hela processen med kursvärderingar.

Kursansvarig lärare sammanställer kursvärderingarna. Enligt Försvarshögskolans *Riktlinjer för kursvärderingar* ska en sammanställning av kursvärderingarna finnas tillgänglig hos ansvarig studierektor senast tre veckor efter avslutad kurs. Resultaten av kursvärderingar och eventuella åtgärder görs tillgängliga för studenterna som utvärderat kursen. Detta görs vanligtvis i lärplattformen itslearning LMS.

Den militärvetenskapliga institutionen (MVI) och institutionen för strategi och ledarskap (ISSL) hanterar återkopplingen av resultatet från kursvärderingen på olika sätt.

Vid den militärvetenskapliga institutionen sammanställs resultatet från kursvärderingen med kursansvarig och lärarnas utvärdering i ett gemensamt dokument där även förslag till åtgärder och beslut presenteras. Exempel på en sådan sammanställning återfinns i promemorian *Kursvärdering OP GK mte Intro och Metod*. Detta dokument presenteras i itslearning LMS. Till de nya studenterna som påbörjar kursen införs erfarenheter från tidigare kurs i kursbeskrivningen. Exempel på en sådan kursbeskrivning återfinns i *GK Militärteknik för officersprogrammet 2017 1OP470*.

Vid institutionen för strategi och ledarskap sker återkopplingen till studenterna framförallt muntligen, oftast i samband med tentamensgenomgång och när ny kurs startar.

På officersprogrammet genomförs även programvärderingar. Dessa återskriveras till studenterna i itslearning LMS samt Försvarsmakten. Programvärderingen som genomförs efter termin 6 presenteras även vid introduktionen för nästa kull som startar programmet.

En sammanställning av resultaten av kursvärderingarna ska finnas tillgänglig hos ansvarig studierektor i form av en kurspärm. För att öka möjligheten för studenterna att ta del av resultatet publiceras även resultatet på lärplattformen itslearning LMS. Eventuella åtgärder med anledning av kursvärderingarnas resultat ska också redovisas. Det är studierektor som ansvarar för att tillgängliggöra resultaten för studenterna.

Utveckling av utbildningar

Exempel på förändringar som genomförts utifrån studenternas kursvärderingar och samtal med studenterna är:

- Inrättande av kandidatprogram med statsvetenskaplig inriktning höstterminen 2013. Tidigare gavs de statsvetenskapliga kurserna som fristående kurser.
- Förändringar av kurslitteratur.
- På grundkursen i statsvetenskap delades delkursen Politik och förvaltning i förändring 10,5 hp upp på två separata kurser (5 hp + 5,5 hp) inför vårterminen 2015 för att innehållet för studenterna skulle bli mer tydligt samt för att öka deras möjligheter till ett bra betyg på grundkursen som helhet.
- Förändring av kursupplägg inom officersprogrammet för att skapa en tydligare röd tråd inom programmet

Stickprov

Högskolan har kommit in med en redogörelse för samtliga tio kurser. I samband med detta har högskolan anfört följande.

Försvårshögskolan kan konstatera att hur resultaten tillgängliggörs för studenterna varierar på de olika institutionerna och kurserna. UKÄ:s lärosätetillsyn har påvisat att Försvårshögskolans rutin för kursvärderingar såsom den beskrivs i *Riktlinjer för kursvärderingar* inte är tillräckligt förankrad inom högskolan.

Försvårshögskolan har tidigare identifierat att kursvärderingsprocessen måste ses över på högskolan för att säkerställa att studenterna informeras om resultaten samt de eventuella åtgärder som vidtas. Detta behov finns även inom den verksamhetsförlagda utbildningen. Detta arbete blir ännu viktigare mot bakgrund av UKÄ:s lärosätetillsyn.

Försvårshögskolan kan vidare konstatera att det inte finns något enhetligt förfaranden för hur studenterna informeras om resultaten och de eventuella beslut om åtgärder som föranletts av kursvärderingarna. Genom kommande arbete med att se över kursvärderingsprocessen kommer Försvårshögskolan omhänderta denna diskrepans för att säkerställa att studenter informeras om resultaten och eventuella beslut om åtgärder.

Universitetskanslersämbetets bedömning

Hantering av kursvärderingar

UKÄ konstaterar att högskolan har fastställt *Riktlinjer för kursvärderingar*. I riktlinjerna anges bl.a. syftet med kursvärderingarna, vad de ska innehålla samt hur uppföljning och publicering ska ske. Enligt högskolan genomförs kursvärderingar enligt denna process även efter verksamhetsförlagd utbildning och examensarbetskurser.

Högskolan har uppgett att processen för att säkerställa att kursvärderingar sammanställs och tillgängliggörs för studenterna inte alltid är tillfredsställande, vilket högskolan kommer arbeta med att se över under året. Högskolan har exempelvis uppgett att resultaten av kursvärderingar och eventuella åtgärder vanligtvis görs tillgängliga för studenterna i lärplattformen itslearning LMS, men att återkopplingen hanteras på olika sätt vid de olika institutionerna. Vid den militärvetenskapliga institutionen sammanställs resultatet från kursvärderingen med kursansvarig och lärarnas utvärdering i ett gemensamt dokument där även förslag till åtgärder och beslut presenteras. Detta dokument presenteras i itslearning LMS. Till de nya studenterna som påbörjar kursen införs erfarenheter från tidigare kurs i kursbeskrivningen. Vid institutionen för strategi och ledarskap sker återkopplingen till studenterna framförallt muntligen, oftast i samband med tentamensgenomgång och när ny kurs startar. Högskolan har även identifierat ett behov av att följa upp processen vad gäller den verksamhetsförlagda utbildningen på officersprogrammet och har inlett ett arbete med detta.

Efter en genomgång av högskolans svar och bifogade dokument kan UKÄ konstatera att högskolans riktlinjer i stora delar framstår som ändamålsenliga, men att högskolan till viss del behöver förtydliga riktlinjerna för att säkerställa att reglerna om kursvärdering följs. Avsnittet om publicering av kursvärdering i riktlinjerna behöver exempelvis förtydligas så att det klart framgår på vilket sätt studenter ska informeras om resultaten och eventuella beslut om åtgärder som föranleds av kursvärderingarna, samt hur resultaten ska hållas tillgängliga för studenterna. UKÄ vill påminna om att ämbetet i detta sammanhang anser att med studenter avses både de studenter som har svarat på enkäten och de som kommer att börja kursen, samt att resultaten ska göras tillgängliga för studenterna i dokumenterad form.⁶ Försvarshögskolan har uppgett att de själva identifierat att processen kring kursvärderingar inte alltid är tillfredsställande, och att högskolan därför har initierat ett arbete med att se över processen och uppföljningen av kursvärderingarna. UKÄ utgår från att högskolan utreder och vidtar nödvändiga åtgärder för att säkerställa att

⁶ UKÄ Rapport 2014:16 s. 15 f.

kursvärderingar genomförs i enlighet med reglerna. UKÄ vill samtidigt framhålla att det är positivt att högskolan har kunnat ge exempel på kurser där studenternas erfarenheter och synpunkter lett till åtgärder och kursens utveckling och förbättring.

Stickprov

Av högskolans inskickade dokument och redogörelse för hur reglerna om kursvärderingar har följts för de tio utvalda kurserna framgår följande.

Sammanställningar

UKÄ konstaterar att sammanställningar har gjorts i fem av de tio granskade kurserna. Någon sammanställning har således inte gjorts i fem kurser. Högskolan har anfört följande angående dessa fem kurser. En kurs (1FK033) hade noll procent i svarsfrekvens på kursvärderingen varför någon sammanställning inte kunnat göras. UKÄ har inga synpunkter på detta. Avseende en annan kurs (1MH028) har en kursvärdering genomförts men inte arkiverats. Kursvärderingarna har därför inte kunnat ges in. Högskolan har uppgett att anledningen till detta bl.a. varit sjukskrivningar bland personalen. UKÄ finner inte anledning att rikta någon kritik mot Förvarshögskolan i detta fall, men påminner om att resultaten av kursvärderingar ska dokumenteras. Tre kurser avser verksamhetsförlagd utbildning (1OP470, 1OP422, 1OP464) och högskolan har uppgett att det för dessa kurser fortfarande pågår arbete med att ta in kursvärderingar och göra sammanställningar. Högskolan har även uppgett att det pågår ett arbete med att förbättra processerna gällande kursvärderingar på VFU-skolorna. UKÄ utgår därför från att högskolan vidtar nödvändiga åtgärder för att säkerställa att kursvärderingarna genomförs och sammanställs i enlighet med reglerna även på VFU-skolorna.

Tillgänglighet

Av högskolans redovisning framgår att resultaten har gjorts tillgängliga för studenterna i en av de fem kurser där sammanställningar av kursvärderingarna har gjorts. Resultaten har således inte gjorts tillgängliga för studenterna i fyra kurser. Förvarshögskolan har anfört följande angående dessa fyra kurser. Vad gäller två kurser (2PK021, 1FR002) har resultaten inte tillgängliggjorts för studenterna på något organiserat sätt. Studenterna har snarare fått en genomgång av de förändringar som kursvärderingarna föranlett. Högskolan har därefter beslutat att den ena kursen (1FR002) ska utgå, men detta har inte berott på kursvärderingarna. För två kurser (1SS067, 2PK006) har resultaten av kursvärderingarna inte gjorts tillgängliga för studenterna. Vad gäller den första kursen (1SS067) berodde detta på problem med behörigheter till studentportalen itslearning LMS.

UKÄ anser att högskolan inte har framfört några godtagbara förklaringar till att resultaten inte gjorts tillgängliga för studenterna. Som anförts tidigare anser UKÄ att resultaten ska göras tillgängliga för studenterna

i dokumenterad form. UKÄ utgår från att Försvarshögskolan vidtar nödvändiga åtgärder för att säkerställa att resultaten görs tillgängliga för studenterna i enlighet med reglerna.

För den kurs där kursvärderingen inte finns arkiverad (1MH028) har lärarna delgivit resultaten till studenterna via mailutskick och itslearning LSM. Vad gäller de tre kurserna som avser verksamhetsförlagd utbildning (1OP470, 1OP422, 1OP464) där arbete fortfarande pågår med att ta in kursvärderingar och göra sammanställningar har Försvarshögskolan uppgett att resultat från kursvärderingen kommer att tillgängliggöras för studenterna på itslearning LMS, via utgivna pm eller vid respektive VFU-inriktning, programledning och studierektor. UKÄ utgår från att Försvarshögskolan även i dessa fall vidtar nödvändiga åtgärder för att säkerställa att resultaten görs tillgängliga för studenterna i enlighet med reglerna.

Information om resultaten och eventuella åtgärder

Av 1 kap. 14 § högskoleförordningen framgår bland annat att högskolan ska informera om resultaten och eventuella beslut om åtgärder som föranleds av kursvärderingarna.

I regeringens proposition *Studentinflytande och kvalitetsutveckling i högskolan* anges följande. Studenternas ansvar att medverka i kursvärderingen måste förenas med en rättighet att få information om resultaten och att få delta i diskussionen om förbättringar. Alla studenter ska ha rätt att dra fördelar av kursvärderingen för sina studier och sin utveckling. Det är viktigt att erfarenheter från kursvärderingarna verkligen tas till vara och vid behov leder till förbättringar. Genom möjligheten att ta del av sammanställningarna blir kursvärderingarna ett mer effektivt instrument. Om studenterna ser att kursvärderingarna kommer till användning kommer engagemanget för att delta i dem öka, vilket ytterligare stärker deras funktion.⁷

UKÄ anser att informationen bör gälla både de studenter som svarat på enkäterna och de som kommer att börja kursen. Dessutom måste en återkoppling innebära att studenterna blir informerade om eventuella åtgärder som vidtagits med anledning av kursvärderingarna, det vill säga att högskolan på något sätt har beaktat de synpunkter som lämnats. Då blir det meningsfullt att lägga ned möda på att göra kursvärderingar, oavsett vilken teknik som används.⁸

UKÄ konstaterar att högskolan endast i ett fåtal av de tio granskade kurserna har informerat om resultaten och eventuella beslut om åtgärder som föranletts av kursvärderingarna. För de kurser där högskolan inte har informerat om resultaten och eventuella beslut om åtgärder har högskolan bl.a. anfört följande. För en kurs (1SS067) har det inte funnit

⁷ Prop. 1999/2000:28 s. 31.

⁸ UKÄ Rapport 2014:16 s. 16.

någon rutin för att informera studenterna om resultatet eller beslut om åtgärder på basis av resultaten. Avseende en annan kurs (2PK006) har högskolan uppgett att de förändringar som gjorts från ett år till ett annat i regel har kommunicerats till samtliga studenter under början av terminen när alla läser samma kurs, men att formerna för detta bör utvecklas eftersom det inte gjorts på ett strukturerat och enhetligt sätt. För den kurs där kursvärderingen inte finns arkiverad (1MH028) har alla studenter som läst kurser i militärhistoria informerats muntligt på efterkommande kursmoment när beslut om åtgärder har funnits.

UKÄ anser att högskolan inte har framfört några godtagbara förklaringar till att högskolan inte har informerat om resultaten och eventuella beslut om åtgärder som föranleds av kursvärderingarna. Som anförts tidigare anser UKÄ i detta sammanhang att med studenter avses både de studenter som svarat på enkäten och de som kommer att börja kursen. UKÄ utgår från att högskolan vidtar nödvändiga åtgärder för att säkerställa att information om resultaten och eventuella beslut om åtgärder som föranleds av kursvärderingarna ges till studenterna i enlighet med reglerna.

Vad gäller de tre kurserna som avser verksamhetsförlagd utbildning (1OP470, 1OP422, 1OP464) där arbete fortfarande pågår med att ta in kursvärderingar och göra sammanställningar, har högskolan uppgett att en sammanställning av kursvärderingen kommer att publiceras för studenterna på itslearning LMS eller finnas tillgängliga vid respektive VFU-inriktning, programledning och studierektor. Eventuella åtgärder kommer att beskrivas för nyantagna studenter i kommande kursbeskrivning. UKÄ utgår från att högskolan även i dessa fall vidtar nödvändiga åtgärder för att säkerställa att information om resultaten och eventuella beslut om åtgärder som föranleds av kursvärderingarna ges till studenterna i enlighet med reglerna.

Anställning av personal

Bakgrund

Förutom de allmänna arbetsrättsliga reglerna gäller för anställning inom staten bestämmelserna i regeringsformen (1974:152), lagen om offentlig anställning (1994:260) och anställningsförordningen (1994:373), AF.

Dessutom gäller vid anställning som lärare på universitet eller högskola 4 kap. högskoleförordningen (HF). Lärosätets styrelse ska själv besluta om en anställningsordning. Detta enligt 2 kap. 2 § första stycket 9 HF.

När det gäller information om lediga anställningar gäller bestämmelserna i anställningsförordningen (1994:373). Bland annat ska en myndighet som avser att anställa en arbetstagare på något lämpligt sätt informera om detta så att de som är intresserade av anställningen kan anmäla det till myndigheten inom en viss tid. Någon information behöver inte lämnas, om särskilda skäl talar mot det (6 §).

Information om myndighetens beslut om anställning ska, med några undantag, lämnas på myndighetens anslagstavla. Sådan information ska bland annat innehålla uppgifter om vad som gäller i fråga om överklagande. Det framgår av 7 och 8 §§ AF.

Om en grupp personer ska lämna förslag på sökande som bör komma i fråga för en anställning som lärare, ska kvinnor och män vara jämställt representerade i gruppen. Det gäller dock inte om det finns synnerliga skäl. Detta anges i 4 kap. 5 § HF.

Vid anställning av en professor ska sakkunnigbedömning om de sökandes skicklighet hämtas in, om det inte är uppenbart obehövligt för prövningen av skickligheten. Om en bedömning hämtas in från två eller fler personer, ska kvinnor och män vara jämställt representerade. Det gäller dock inte om det finns synnerliga skäl. Detta framgår av 4 kap. 6 § HF.

I ESG standard 1.5 om undervisande personal anges bland annat att rättvisa och transparenta processer för rekrytering ska tillämpas. I riktlinjerna för standarden upprepas att lärosätena ska ha och följa tydliga, transparenta och rättvisa processer för rekrytering av personal.

Underlaget från lärosätet

UKÄ har bett högskolan att bifoga den senast beslutade anställningsordningen och redogöra för hur den hålls tillgänglig. Dessutom ombads högskolan att bifoga en lista över samtliga anställningsbeslut som fattats under perioden 1 januari–31 december 2017.

UKÄ har upplyst om att granskningen kommer att avse att

- reglerna i högskolans anställningsordning är förenliga med reglerna om information i 6–8 §§ anställningsförordningen (1994:373) och om jämställdhet i 4 kap. 5 och 6 §§ högskoleförordningen,
- de utvalda anställningsärendena har hanterats i enlighet med bestämmelserna i nämnda regler.

Stickproven

Högskolan har bifogat en lista över samtliga anställningsbeslut som fattats under perioden 1 januari–31 december 2017. Från listan har UKÄ valt ut nio beslut, varav ett avser befordran till professor.

I samtliga ärenden har högskolan ombetts besvara följande frågor:

1. Hur högskolan har informerat om de lediga anställningarna. Högskolan ska om möjligt bifoga dokumentation som stöder det, exempelvis annonsen.

Om högskolan i något ärende inte har informerat om den lediga anställningen ska högskolan motivera varför det inte gjorts.

2. Om högskolan har informerat om anställningsbesluten på högskolans anslagstavla ska högskolan bifoga det dokument som anslagits. Om högskolan inte har informerat om anställningsbesluten ska högskolan motivera det.
3. Kvinnor och män ska vara jämställt representerade i de ärenden där högskolan har haft en grupp personer som lämnat förslag på sökande som bör komma i fråga för anställningen.
  - a) Högskolan ska redogöra för hur högskolan har gjort i de olika anställningsärendena. Det vill säga ange när man haft en beslutsgrupp och hur många kvinnor och män som ingått i gruppen.
  - b) För de fall kvinnor och män inte är jämställt representerade i gruppen ska högskolan ange de synnerliga skälen till det.

I ärendet om anställning av professor har högskolan ombetts besvara även följande frågor:

4. Vid anställning av professor ska sakkunnigbedömning om de sökandes skicklighet hämtas in, om det inte är uppenbart obehövt för prövningen av skickligheten. Om en bedömning hämtas in från två eller flera personer, ska kvinnor och män vara jämställt representerade. Det gäller dock inte om det finns synnerliga skäl.
  - a) Redogör för hur högskolan har gjort i ärendet om anställning av professor, dvs. för det fall högskolan haft sakkunniga ange hur många sakkunniga som ingått och könsfördelningen bland dem.
  - b) Om kvinnor och män inte varit jämställt representerade ange de synnerliga skälen till det.

Försvvarshögskolans svar

Försvvarshögskolan har bifogat högskolans senast beslutade anställningsordning för lärare och uppgett att denna hålls tillgänglig på högskolans hemsida. Lärosätet har även kommit in med en redogörelse över de anställningsbeslut UKÄ har begärt in och anfört bl.a. följande.

Information om lediga anställningar och anställningsbeslut

I sju av de nio ärendena har högskolan informerat om anställningarna på högskolans hemsida samt i fyra av dessa ärenden har även extern annonsering skett. Tillkännagivandet om anställningen har i dessa fall diarieförts samt anslagits på anslagstavla. Bland de övriga ärendena avser ett ärende befordran till professor och högskolan har därför inte informerat om den lediga anställningen. Den andra anställningen som inte utlysts avser en 2-årig visstidsanställning som universitetsadjunkt. Anledningen till att denna tjänst inte utlysts är att det uppstod en situation där Försvvarsmakten inte kunde avvara några yrkesofficerare, vilket, om situationen inte löstes mycket snabbt, skulle innebära att kurser skulle komma att ställas in. Det har inte varit aktuellt att ta in civila lärare, eftersom dessa kurser kräver militär kompetens, och genom kontakter hittades den aktuella personen. Med anledning av att anställningen aldrig utlystes, gjordes inte heller något tillkännagivande av anställningen.

Jämställd representation

Vid Försvvarshögskolan bereder Förslagsnämnden för anställningsärenden (FöNA) ärenden och avger förslag vid anställning av lärare som kräver sakkunniggranskning. Utöver detta bereder FöNA även ansökan om befordran till lektor eller professor samt ansökan att antas som oavlönad docent.

Försvvarshögskolans Forsknings- och utbildningsnämnd (FoUN) utser förslagsnämndens ledamöter och suppleanter. Studentkåren utser studentrepresentanterna. Mandatperioden uppgår till tre år för ledamöter och studenterna utses för två terminer.

FöNA består av sju ordinarie ledamöter, varav två kvinnor. FoUN ska säkerställa att både män och kvinnor finns med i FöNA, liksom att det finns bred ämneskompetens.

FoUN är mycket noga med att både kvinnor och män är jämställt representerade i alla sakkunnigärenden. I de fall FoUN har beslutat om undantag från detta beror det på svårigheten att rekrytera kvinnor med rätt kompetens inom det krigsvetenskapliga området. Svårigheten att rekrytera kvinnor med rätt kompetens avser även det utvalda stickprovet gällande anställningen som professor i krigsvetenskap.

Universitetskanslersämbetets bedömning

Anställningsordningen ska beslutas av styrelsen och finnas tillgänglig

Enligt 2 kap. 2 § första stycket 9 HF ska lärosätets styrelse själv besluta om en anställningsordning.

Den nuvarande regleringen i högskoleförordningen om anställningsförfarandet vid anställning av lärare är inte lika omfattande och detaljerad som den som gällde före den 1 januari 2011. Då fanns det en uttrycklig bestämmelse i högskoleförordningen om högskolans anställningsordning. Enligt bestämmelsen skulle en högskolas anställningsordning finnas tillgänglig och med anställningsordning avsågs de regler för anställning av lärare som högskolan tillämpade.

I förarbetena till den nämnda regleringen framhåller dock regeringen att lärosätena i sina anställningsordningar bör samla de regler som ska gälla vid anställning av lärare och att anställningsordningen bör finnas tillgänglig vid högskolan.⁹

UKÄ konstaterar att högskolans anställningsordning finns tillgänglig på högskolans webbplats och att anställningsordningen har beslutats av högskolans styrelse den 14 december 2007 (revisionsdatum den 28 oktober 2008, den 15 december 2010, den 12 juni 2012, den 1 juli 2013, den 1 juli 2017 och den 1 mars 2018). Högskolan uppfyller således bestämmelsen i 2 kap. 2 § första stycket 9 HF att styrelsen själv ska besluta om en anställningsordning och har även agerat i enlighet med regeringens uttalande om att anställningsordningen ska finnas tillgänglig.

Information i anställningsordningen

Lediga anställningar och beslut om anställning

I 6 § anställningsförordningen (AF) anges att en myndighet som avser att anställa en arbetstagare på något lämpligt sätt ska informera om detta så att de som är intresserade av anställningen kan anmäla det till myndigheten inom en viss tid. Någon information behöver inte lämnas, om särskilda skäl talar mot det.

Information om myndighetens beslut om anställning ska lämnas på myndighetens anslagstavla. Det behöver inte tillämpas vid anställning som beräknas vara högst sex månader eller anställning av dem som redan är aspiranter hos myndigheten. Ett anslag ska innehålla uppgifter om vilken dag som det sattes upp på anslagstavlan, vad som gäller i fråga

⁹ Prop. 2009/10:149 En akademi i tiden – ökad frihet för universitet och högskolor s. 70.

om överklagande och de avvikande meningar som har antecknats i protokollet eller i någon annan handling. Det framgår av 7 och 8 §§ AF.

UKÄ konstaterar att det i högskolans anställningsordning (avsnitt 3.1) anges att högskolan ska informera om lediga anställningar. Däremot saknar anställningsordningen information om att högskolan även ska informera om beslut om anställning. Enligt UKÄ är det lämpligt att även sådan information anges i anställningsordningen.

Jämställd representation i förslagsgruppen

Om en grupp personer ska lämna förslag på sökande som bör komma i fråga för en anställning som lärare, ska kvinnor och män vara jämställt representerade i gruppen. Det gäller dock inte om det finns synnerliga skäl. Det anges i 4 kap. 5 § HF.

I högskolans anställningsordning (avsnitt 9.1) anges att Förslagsnämnden för anställningsärenden (FöNA) bereder förslag till anställning och befordran som professor och lektor. Avsnittet om beredningsorganet innehåller dock ingen hänvisning till bestämmelsen i 4 kap. 5 § HF och uppställer inte heller i övrigt något krav på att män och kvinnor ska vara jämställt representerade i organet. Högskolan har i sitt yttrande till UKÄ visserligen angett att det åligger högskolans Forsknings- och utbildningsnämnden, som utser FöNA:s ledamöter, att säkerställa att både män och kvinnor finns med i beredningsorganet. Högskolan har samtidigt uppgett att endast två av FöNA:s sju ordinarie ledamöter är kvinnor, vilket enligt UKÄ inte kan anses uppfylla kravet på jämställd representation. Enligt UKÄ bör högskolan mot denna bakgrund i sin anställningsordning uttryckligen hänvisa till högskoleförordningens regler om jämställd representation när det gäller beredningsorganets sammansättning.

Jämställd representation bland de sakkunniga

Vid anställning av en professor ska sakkunnigbedömning om de sökandes skicklighet hämtas in, om det inte är uppenbart obehövligt för prövningen av skickligheten. Om en bedömning hämtas in från två eller fler personer, ska kvinnor och män vara jämställt representerade. Det gäller dock inte om det finns synnerliga skäl. Det framgår av 4 kap. 6 § HF.

Förarbetsuttalande

I propositionen *En akademi i tiden – ökad frihet för universitet och högskolor*¹⁰ har regeringen uttalat bland annat följande. Vid anställning av professor bör enligt regeringen huvudregeln vara att ett sakkunnigutlåtande om de sökandes skicklighet hämtas in. Hur själva förfarandet ska gå till bör dock inte föreskrivas utan det bör lärosätena själva få avgöra. Det innebär att lärosätena bör få bestämma hur många personer som utlåtandet ska hämtas från, om dessa ska avge gemensamma eller individuella utlåtanden, i vilken utsträckning de sakkunniga ska vara särskilt förtrogna med anställningens ämnesområde, utformningen av utlåtandet och liknande frågor.

¹⁰ Prop. 2009/10:149 s. 68-69.

I vissa fall kan ett sakkunnigutlåtande vara uppenbart obehövt, till exempel om en sökandes skicklighet redan har prövats i annat sammanhang. Det bör därför enligt regeringens bedömning finnas en möjlighet för universitet och högskolor att avstå från att hämta in ett sakkunnigutlåtande. Detsamma bör gälla vid ett kallelseförfarande.

Vidare anför regeringen att vid anställning av övriga lärarkategorier är det regeringens åsikt att det är universitet och högskolor som själva bör avgöra hur kvalitetssäkringen av beslutsunderlaget ska ordnas. På så sätt öppnas möjligheter till flexibilitet och effektivitet i anställningsförfarandet. Regeringen ser inte att det skulle finnas någon risk för att universitet och högskolor skulle välja att förenkla anställningsförfarandet på ett sådant sätt att kvaliteten på de anställdas meriter sjunker. Det ligger i varje lärosätes intresse att rekrytera de bästa individerna i syfte att vara en attraktiv och konkurrenskraftig arbetsgivare, utbildningsanordnare och forskningsutförare.

Försvarshögskolans anställningsordning (avsnitt 9.2) hänvisar till bestämmelsen i 4 kap. 6 § HF och anger att vid prövning av anställning eller befordran till professor ska minst tre ämnessakkunniga utses och att de ämnessakkunniga ska vara professorer. I högskolans anställningsordning anges även att vid anställning av lektor och biträdande lektor ska sakkunnigbedömning hämtas in och att minst två sakkunniga ska utses.

I bägge fallen anger anställningsordningen att båda könen ska vara representerade när sakkunniga utses, om inte synnerliga skäl talar mot detta. Enligt högskoleförordningens regler gäller emellertid inte endast att bägge könen ska vara representerade utan att denna representation även ska vara jämställd, dvs. att det ska råda en jämn könsfördelning, om inte synnerliga skäl talar mot detta. Enligt UKÄ är det lämpligt att högskolan ändrar informationen i anställningsordningen så att denna överensstämmer med högskoleförordningens bestämmelser i detta hänseende.

Stickproven

Utifrån Försvarshögskolans redogörelse för de frågor som UKÄ har ställt till högskolan om de nio anställningsärendena samt av de handlingar som högskolan bifogat i ärendena konstaterar UKÄ följande.

Information om lediga anställningar

Av de nio anställningsärendena som UKÄ granskat har högskolan utannonserat sju anställningar.

Högskolan har förklarat att ett ärende (910153) inte utannonserats då det gällt befordran till professor. UKÄ konstaterar att det av högskolans anställningsordning framgår att en lektor som är anställd tillsvidare eller en militär lärare kan efter begäran prövas för att bli befordrad till professor.

Enligt högskolan har det andra ärendet (911847), som rört en visstidsanställning som universitetsadjunkt, inte utlysts, eftersom tjänsten behövde tillsättas skyndsamt av en person med militär kompetens.

UKÄ konstaterar att en myndighet kan avstå från att informera om en ledig anställning, om det finns särskilda skäl enligt 6 § tredje stycket anställningsförordningen. Justitieombudsmannen, JO, har med hänvisning till Arbetsgivarverket uttalat att särskilda skäl kan föreligga om en arbetstagare omplaceras till en ledig anställning enligt 7 § andra stycket lagen om anställningsskydd (1982:80) eller om en myndighet vill anställa en uppsagd arbetstagare som omfattas av avtalet om trygghetsfrågor eller en person som har återanställningsrätt. Vad som är att anse som särskilda skäl kan även avgöras vid en prövning i Överklagandenämnden för högskolan (ÖNH) efter ett överklagande av ett anställningsbeslut. UKÄ tar därför normalt inte ställning till om ett lärosäte haft sådana skäl för att inte informera om en ledig anställning. UKÄ noterar även att beslutet om anställning av universitetsadjunkt rör en tidigare utländsk officer. Frågan uppkommer därmed om 6 § anställningsförordningen varit tillämplig på anställningen enligt 3 kap. 2 § förordningen om försvarshögskolan. Ämbetet finner mot denna bakgrund inte anledning att uttala sig om den aktuella tjänsten som universitetsadjunkt.

Information om beslut om anställning ska lämnas på högskolans anslagstavla

Information om myndighetens beslut om anställning ska som regel lämnas på myndighetens anslagstavla. Anslaget ska innehålla uppgifter om vilken dag som det sattes upp på anslagstavlan, vad som gäller i fråga om överklagande och de avvikande meningar som har antecknats i protokollet eller i någon annan handling. Det följer av bestämmelserna i anställningsförordningen.

Någon information behöver inte lämnas på myndighetens anslagstavla om ärendet gäller anställning av dem som redan är aspiranter hos myndigheten. Någon information behöver inte heller lämnas på myndighetens anslagstavla om anställningen beräknas vara högst sex månader (7 § 2 st. AF).

UKÄ konstaterar att högskolan informerat om sina anställningsbeslut i sju av de nio ärenden som granskats. Information om anställningsbesluten har inte lämnats i de ovan nämnda ärendena om befordran till professor eller det om visstidsanställning som universitetsadjunkt.

När det gäller det beslutet om visstidsanställning som universitetsadjunkt har högskolan anfört att anställningen inte tillkännagivits, eftersom den aldrig utlysts. UKÄ konstaterar att det rör sig om en visstidsanställning på två år och att det därmed ålegat högskolan att informera om anställningsbeslutet i enlighet med anställningsförordningens regler. UKÄ erinrar därför om det lämpliga i att högskolans anställningsordning även innehåller uppgifter om när information om anställningsbeslut ska lämnas.

Jämställd representation

Jämställd representation bland dem som bereder anställningsärenden

Av de anställningsärenden UKÄ granskat avser ett ärende befordran till professor. Högskolan har inte närmare angett hur beredningen gått till i det specifika ärendet. Av högskolans anställningsordning (avsnitt 9.1) framgår dock att Förslagsnämnden för anställningsärenden (FöNA) bereder förslag till anställning och befordran som professor. Som framgått ovan har högskolan uppgett att endast två av FöNA:s sju ordinarie ledamöter är kvinnor, vilket enligt UKÄ inte kan anses uppfylla kravet på jämställd representation. Högskolan har förklarat detta med de svårigheter som finns att rekrytera kvinnor med rätt kompetens. UKÄ kan inte överpröva högskolans bedömning men vill samtidigt framhålla att det krävs synnerliga skäl för att frånga kravet på jämställd representation. Det finns därför anledning att erinra om det lämpliga i att anställningsordningen hänvisar till högskoleförordningens regler om jämställd representation vid beredning av anställningsärenden.

Jämställd representation om bedömning görs av flera sakkunniga

Regeringen har anfört att vid anställning av professorer bör huvudregeln vara att sakkunnigutlåtande om de sökandes skicklighet inhämtas. Hur själva förfarandet ska gå till bör dock inte föreskrivas utan det bör lärosätena själva avgöra. Det innebär att lärosätena bör få bestämma hur många personer utlåtandet ska hämtas in från, om dessa ska avge gemensamma eller individuella utlåtanden, i vilken utsträckning de sakkunniga ska vara särskilt förtrogna med anställningens ämnesområde, utformningen av utlåtandet och liknande frågor.¹¹

Högskolan har i sin anställningsordning återgivit innehållet i 4 kap. 6 § HF om jämställd representation. I högskolans anställningsordning anges även att om prövningen gäller anställning eller befordran till professor ska minst tre ämnessakkunniga utses.

UKÄ konstaterar att högskolan i det utvalda ärendet avseende befordran till professor (910153) utsett tre män och en kvinna som sakkunniga. Högskolan har uppgett att dess Forsknings- och utbildningsnämnd (FoUN) är noga med att både kvinnor och män är jämställt representerade i alla sakkunnigärenden och att i de fall nämnden beslutar om undantag, beror det på svårigheten att rekrytera kvinnor med rätt kompetens inom det krigsvetenskapliga området. Högskolan har samtidigt uppgett att den i det aktuella ärendet inte tagit fram något nytt förslag på sakkunniga utan istället utgått från en tidigare sakkunniggranskning som såvitt framgår ägde rum 2014. Det framstår mot denna bakgrund som oklart i vilken utsträckning högskolan har vidtagit nödvändiga åtgärder för att uppfylla kravet på en jämställd representation i detta fall. UKÄ vill därför erinra om att det krävs synnerliga skäl för att göra avsteg från detta krav.

¹¹ Prop. 2009/10:149 s. 68-69.

Överklagande och klagomål

Bakgrund

I 2 kap. högskolelagen (HL) om de statliga högskolornas organisation anges att en högskola beslutar om sin interna organisation (utöver styrelse och rektor), om inte något annat är föreskrivet (2 kap. 5 § HL). Styrelsen ska själv besluta om en arbetsordning med viktigare föreskrifter om högskolans övergripande organisation, delegering av beslutanderätt, handläggning av ärenden och formerna i övrigt för verksamheten, om inte annat är föreskrivet i lag eller förordning. Detta anges i 2 kap. 2 § första stycket 8 högskoleförordningen (HF).

För prövning av överklaganden av vissa beslut på högskoleväsendets område svarar en särskild överklagandenämnd. Nämndens beslut får inte överklagas. Det anges i 5 kap. 1 § HL och 12 kap. 5 § HF. Nämnden som avses är Överklagandenämnden för högskolan (ÖNH) och flertalet beslut av en högskola som får överklagas till ÖNH räknas upp i 12 kap. 2 § HF.

Myndigheter är skyldiga att lämna en överklagandehänvisning, om ett beslut går parten emot och kan överklagas. Det framgår av 21 § förvaltningslagen (1986:223). Hur beslut överklagas framgår också av förvaltningslagen (23–25 §§). Där anges bland annat att överklagandet måste vara skriftligt och att den klagande måste ange vilket beslut som överklagas och den ändring som begärs. Vidare ska överklagandet ges in till den myndighet som meddelat beslutet inom tre veckor från den dag då den klagande fick del av beslutet. Vad gäller överklagande av anställningsbeslut räknas dock tiden från den dag då informationen lämnades på myndighetens anslagstavla (22 § anställningsförordningen).

När det gäller examination finns det i högskoleförordningen en särskild bestämmelse om omprövning av betyg. Finner en examinator att ett beslut om betyg är uppenbart oriktigt på grund av nya omständigheter eller av någon annan anledning, ska examinator ändra beslutet, om det kan ske snabbt och enkelt och om det inte innebär att betyget sänks (6 kap. 24 § HF). En examinator har alltså en skyldighet att ändra ett betygsbeslut om det är uppenbart oriktigt. För andra typer av beslut finns motsvarande regel i 27 § förvaltningslagen.

Bland ESG:s riktlinjer för standard 1.3 anges att det vid genomförande av studentcentrerat lärande och undervisning ska finnas lämpliga rutiner för att hantera klagomål från studenterna. Vidare anges att kvalitetssäkringsprocesser bör ta hänsyn till bland annat att det finns en fastställd rutin för studentöverklagande.

Underlaget från lärosätet

UKÄ har bett högskolan besvara ett antal frågor om överklagande och klagomål.

A. Överklagande

A.1 Har lärosätet riktlinjer för hur överklaganden ska hanteras? Om så är fallet var vänlig bifoga dessa.

A.2 Bifoga de överklagandehänvisningar (mallar) som förekommer i följande ärenden: behörighet, tillgodoräknande, examensbevis, anstånd, studieuppehåll, disciplinära åtgärder och anställning. Bifoga en lista över överklaganden som kommit in till lärosätet enligt vad som anges i den remiss som skickas till lärosätet vid starten av lärosätetillsynen (1 januari–31 december 2017).

B. Klagomål

B.1 Har lärosätet skriftliga rutiner, regler, riktlinjer eller liknande dokument för hantering av klagomål från studenter?

B.2 Informerar lärosätet studenterna om eventuella rutiner och i så fall på vilket sätt?

UKÄ har upplyst om att granskningen kommer att avse

- Högskolans överklagandehänvisningar och eventuella riktlinjer för hantering av klagomål från studenter.
- att UKÄ stickprovsvis granskar handläggningen av ett antal överklaganden och att UKÄ därför kommer att välja ut ett antal överklaganden från listan över överklaganden.

Utifrån högskolans lista har UKÄ valt ut fem överklagade ärenden. UKÄ har bett högskolan bifoga de överklagade besluten med överklagandehänvisningar samt ange handläggningstid och bifoga utdrag från ärendehanteringssystemet för respektive ärende.

Försvårshögskolans svar

Högskolan har inkommit med dokumenten *Hantering av överklagade ärenden vid Försvårshögskolan* (FHS Ö 206/2018), *Riktlinjer för studentinflytande vid Försvårshögskolan* (fastställd av FoUN 2012-02-14, reviderad och fastställd av rektor 2018-04-12) och *Handläggningsordning vid misstanke om trakasserier, sexuella trakasserier och kränkande särbehandling riktad mot studerande* (FHS Ö 116/2015). Högskolan har även inkommit med exempel på överklagandehänvisningar vid beslut om tillgodoräknande, examensbevis, anstånd och studieuppehåll samt anställningsbeslut.

Högskolan har svarat följande.

Överklagande

Dokumentet *Hantering av överklagandeärenden vid Försvarshögskolan* reglerar hur Försvarshögskolan hanterar överklaganden. När beslut om tillgodoräknande, examensbevis, anstånd och studieuppehåll överklagas använder högskolan de överklagandehänvisningar som framgår av inskickade exempel. Vid överklagan av anställningsärenden används överklagandehänvisningen som framgår av inskickat exempel. Gällande antagning till högskolans utbildningar inom den nationella antagningsomgången återfinns överklagandehänvisningen i antagningsbeskedet på den sökandes sidor på antagning.se. Det är Universitets- och högskolerådet som tar fram den överklagandehänvisningen.

Vid Försvarshögskolan görs en lokal antagning till officersprogrammet. När beslut om att den sökande inte uppfyller kraven på behörighet för att bli antagen till officersprogrammet anges följande överklagandehänvisning:

Överklaga beslut om behörighet

Du kan bara överklaga beslut om behörighet och beslut om att inte medges undantag från behörighetskraven.

Överklagan ska vara skriftligt och innehålla uppgift om vilket beslut som överklagas samt uppgift om den ändring i beslutet som begärs.

Skrivelsen ska ställas till Överklagandenämnden för högskolan, men skickas/lämnas till:

Försvarshögskolan till Registrator, Försvarshögskolan, Box 27805, 115 93 Stockholm. (Besöksadress: Drottning Kristinas väg 37, Stockholm).

Överklagandet ska ha inkommit till Försvarshögskolan inom tre veckor från den dag då klagande fick del av beslutet.

Vid överklagan av disciplinära åtgärder används nedanstående överklagandehänvisning:

Överklaga beslut om varning eller avstängning

Detta beslut kan överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Överklagan ska ha inkommit till Försvarshögskolan inom tre veckor från den dag då den klagande fick del av beslutet. Överklagan ska vara skriftlig och innehålla uppgift om vilket beslut som överklagas samt uppgift om den ändring i beslutet som begärs.

Överklagan ska ställas till Förvaltningsrätten i Stockholm men skickas/inlämnas till Registrator, Försvarshögskolan, Box 27805, 115 93 Stockholm. (Besöksadress: Drottning Kristnas väg 37, Stockholm)

Klagomål

I *Riktlinjer för studentinflytande vid Försvarshögskolan* finns högskolans rutiner för hantering av klagomål från studenter. Praxis är att klagomål ska hanteras så nära verksamheten som möjligt. Studierektor ansvarar för hanteringen av inkomna klagomål. För att kunna skapa en god studiemiljö förutsätts att studenters synpunkter på studiemiljön tillvaratas. Därför finns också ett studerandeskyddsombud som företräder studenterna i studiemiljöfrågor. Vid misstanke om trakasserier, sexuella trakasserier och kränkande särbehandling hanteras detta i särskild ordning enligt *Handläggningsordning vid misstanke om trakasserier, sexuella trakasserier och kränkande särbehandling riktad mot studerande*.

Informationsspridning sker framförallt via högskolans webbsida (fhs.se – utbildning – Rättigheter och skyldigheter samt Hjälp och stöd). Varje höst anordnar Försvarshögskola en introduktionsdag för alla nyantagna studenter. Vid detta tillfälle ger handläggare från forsknings-, utbildnings- och studentavdelningen (FUS) samt programansvarig information om Försvarshögskola arbete för studenternas lika rättigheter och möjlighet samt informerar om att de studerande kan kontakta kursansvarig, studierektor eller studentkåren om de har klagomål.

Universitetskanslersämbetets bedömning

Överklagande

Riktlinjer

Vissa beslut som lärosäten fattar i studentärenden och anställningsärenden får överklagas till ÖNH. För att den klagande ska kunna ta tillvara rätten att få saken prövad i högre instans är det viktigt att lärosätena hanterar överklaganden rätt och lämnar korrekt information. I ESG:s riktlinjer anges att kvalitetssäkringsprocesser bör ta hänsyn till att det finns en fastställd rutin för studentöverklagande.

Mot denna bakgrund ser UKÄ positivt på att högskolan har ett dokument som anger hur överklaganden ska hanteras. UKÄ anser att informationen i dokumentet till övervägande del framstår som ändamålsenlig och att högskolan därför får anses ha vidtagit åtgärder för att säkerställa att överklaganden hanteras på ett korrekt sätt. UKÄ noterar dock att det i dokumentet bl.a. räknas upp vilka beslut som enligt 12 kap. 2 § HF kan överklagas till ÖNH. I denna uppräknings saknas beslut enligt 4 kap. 13 § HF att avslå en ansökan om befordran (12 kap. 2 § 2 HF). UKÄ noterar även att det SFS-nummer som anges efter uppräknings rätteligen ska vara SFS 2017:844. UKÄ utgår från att högskolan i dokumentet anger att även dessa beslut är överklagbara samt hänvisar till korrekt SFS-nummer.

Överklagandehänvisningar

Av förvaltningslagen framgår att myndigheter är skyldiga att underrätta parten om hur beslut överklagas om beslutet går parten emot och kan överklagas. Myndigheter måste således lämna en överklagandehänvisning. Överklagandehänvisningen måste överensstämma med vad som föreskrivs i förvaltningslagen om hur ett beslut överklagas, till exempel inom vilken tid man kan överklaga och till vilken instans överklagandet ska skickas. Av överklagandehänvisningen bör det också framgå att överklagandet ska vara ställt till den instans som prövar överklagandet. På så sätt blir det tydligt att det är fråga om ett överklagande och inte en önskan om att beslutsmyndigheten själv ska ompröva sitt beslut. Det är säkrast att lämna en skriftlig hänvisning till ett skriftligt beslut. Man undviker då den risk för rättsförluster som uppkommer genom att muntliga besked lättare kan missuppfattas eller förbises.¹²

I högskoleförordningen finns regler om vilka beslut av en högskola som får överklagas till ÖNH.

Högskolan har inkommit med exempel på överklagandehänvisningar vid beslut om tillgodoräkning, examensbevis, anstånd och studieuppehåll samt anställningsbeslut. Försvarshögskolan har i sitt svar även angett exempel på överklagandehänvisning vid beslut om behörighet samt beslut om varning eller avstängning. UKÄ har inga synpunkter på dessa exempel på överklagandehänvisningar.

Stickprov

Vid genomgången av de fem ärenden som UKÄ begärt in som stickprov konstaterar ämbetet att ett ärende inte utgör ett överklagande utan är ett klagomål med en begäran om att få genomföra förnyade tester inför antagningen till officersprogrammet (SÄ 28/2017).

UKÄ har granskat de överklagade besluten i de övriga fyra ärendena för att undersöka om studenterna har fått överklagandehänvisningar och att hänvisningarna varit korrekta. UKÄ konstaterar att samtliga fyra beslut innehåller överklagandehänvisningar och ämbetet har inte några synpunkter på tre av dessa (SÄ 74/2017, SÄ 144/2017, SÄ 79/2017).

Vad gäller det fjärde beslutet (SÄ 151/2017) avser det antagning till en enstaka kurs där sökanden befunnits inte uppfylla kraven på behörighet. UKÄ noterar att antagningsbeskedet på den sökandens sidor på antagning.se innehåller en överklagandehänvisning vari anges följande. ”Du måste ladda upp ditt brev om överklagande på Mina sidor senast tre veckor efter att du fick antagningsbeskedet. Om du laddar upp ditt brev för sent kommer ditt överklagande inte att behandlas.” UKÄ konstaterar att denna formulering inte är i överensstämmelse med 24 § FL enligt vilken den som överklagar för sent har rätt att få ett beslut om avvisning

¹² Se Hellners och Malmqvist, Förvaltningslagen med kommentarer, 3 uppl., 2010, s. 258 och 264.

av överklagandet. Det förhållandet att Universitets- och högskolerådet har tagit fram texten fråntar inte högskolan sitt ansvar för att den överklagandehänvisning som högskolan lämnar tillsammans med sina beslut är korrekt. UKÄ förutsätter att högskolan ändrar den felaktiga formuleringen i de överklagandehänvisningar som används framöver.

Handläggningstider

Justitieombudsmannen (JO) har uttalat att tiden för överlämnande av ett överklagande i normalfallet inte bör överstiga en vecka när en omprövning inte företas. JO har vidare uttalat att den omständigheten att beslutsmyndigheten finner det lämpligt att bifoga ett eget yttrande över överklagandet inte får medföra att tiden utsträcks med mer än några dagar.¹³ Även Justitiekanslern (JK) har uttalat sig i frågan och anser att om yttrandet inte kan upprättas utan dröjsmål måste ärendet överlämnas till överklagandeinstansen. En annan ordning skulle ju innebära att det lagts i beslutsmyndighetens hand att avgöra när överlagandemyndigheten ska få del av överklagandet, något som JK inte ansåg godtagbart av rättssäkerhetsskäl.¹⁴

UKÄ har granskat handläggningstiderna för de fyra ärenden som avser överklagade beslut. Högskolan har angett handläggningstid och inkommit med utdrag från ärendehanteringssystemet för dessa fyra ärenden. I tre av ärendena (SÄ 74/2017, SÄ 79/2017, SÄ 151/2017) har högskolan överlämnat överklagandet inom en vecka. I ett ärende (SÄ144/2017) har denna frist överskridits, men då endast med två dagar vilket inte kan anses utgöra något längre dröjsmål.

Klagomål

Även när det gäller beslut som inte får överklagas är det viktigt att lärosätena hanterar eventuella klagomål på ett korrekt sätt. I ESG:s riktlinjer för standard 1.3 anges att det vid genomförande av studentcentrerat lärande och undervisning ska finnas lämpliga rutiner för att hantera klagomål från studenterna. Enligt rapporten i UKÄ:s rapport *Studentkårernas synpunkter på lärosätenas klagomålsrutiner* (rapport 2014:17) efterlyser flera studentkårer riktlinjer för hantering av klagomål. Även tydligare information om vart studenterna ska vända sig med problem eller klagomål efterfrågas. Enligt UKÄ:s uppfattning i rapporten tyder studentkårernas svar på att flera lärosäten kan behöva överväga åtgärder för att förbättra hanteringen av klagomål från studenter.

UKÄ konstaterar att högskolans *Riktlinjer för studentinflytande* innehåller ett avsnitt om klagomålsrutiner. I rutinerna anges bl.a. följande. Studenternas klagomål på t.ex. betygssättning, bemötande från lärare, handledning, kvaliteten på en viss kurs eller långa handläggningstider bör anmälas skriftligt till högskolans studierektorer för respektive

¹³ Se JO:s ämbetsberättelse 1998/99 s. 443 och 2003/04 s. 179.

¹⁴ Se JK:s beslut 1999-12-20, dnr 1499-98-21.

utbildning. Studierektorerna för respektive utbildning ska skyndsamt hantera inkomna klagomål och återföra eventuella beslut som fattas i anslutning till klagomålet till studentgruppen. Det är viktigt att klagomål i första hand hanteras där problemen uppstått, dvs. så nära verksamheten som möjligt. Klagomål ska alltid hanteras med hänsyn till alla inblandades personliga integritet.

Universitetskanslersämbetet är positivt till att högskolan har rutiner för klagomål samt att högskolan på en introduktionsdag varje höst informerar alla nyantagna studenter om att de kan kontakta kursansvarig, studierektor eller studentkåren om de har klagomål.

Universitetskanslersämbetet (UKÄ) ska bidra till att stärka den svenska högskolan och Sverige som kunskapssamhälle. Vi granskar kvaliteten på högskoleutbildningarna, vi analyserar och följer upp utvecklingen inom högskolan och vi bevakar studenternas rättssäkerhet.

uka.se

